

ดินดอนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขง (The Mekong Delta) :

แผ่นดิน ฝืนน้ำ ผู้คน ประวัติศาสตร์ และทรัพยากร

อัครพงษ์ คำคุณ

แม่น้ำโขง : วิกฤติ การพัฒนา และทางออก

The Mekong Basin : Crisis - Development - Alternatives

ณ ห้องประชุมโรงแรมรอยัลแม่โขง จ.หนองคาย

วันพุธที่ 25 - พฤหัสบดีที่ 26 มกราคม 2549

เลขอนุญาต ที่ ค. ๒/๒๕๑๙

เลขที่คำขอ ที่ ๒/๒๕๑๙

ใบอนุญาตจัดตั้งสมาคมหรือองค์การ

ตามที่
ได้ขออนุญาตจัดตั้ง
โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ

นายบ็วย อึ้งภากรณ์

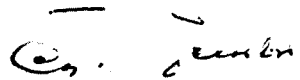
มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

๑. ส่งเสริมการจัดทำตำราภาษาไทยในแขนงสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ทั้งระดับมหาวิทยาลัย และก่อนมหาวิทยาลัย
๒. เผยแพร่ตำราของมูลนิธิในหมู่ผู้สอนวิชาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ที่วราษอาณาจักร
๓. ส่งเสริมการเรียบเรียงงานวิจัย และตำราชั้นสูง และรวบรวมเอกสาร ทางวิชาการออกตีพิมพ์
๔. ส่งเสริมกิจกรรมทางวิชาการด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์
๕. ไม่ทำการค้ากำไร และไม่เกี่ยวข้องกับการเมือง

และมีที่ตั้งสำนักงานแห่งใหญ่ ณ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร นั้น

กรรมการศาสนาได้พิจารณาแล้ว อนุญาตให้ดำเนินการจัดตั้งได้ และขอให้ปฏิบัติตามคำ
ข้อบังคับของกรรมการศาสนา โดยเคร่งครัด

อนุญาต ณ วันที่ ๒ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๑๙

(นายวัชร เข้มมโหิต)

อธิบดีกรรมการศาสนา

ดินดอนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขง (The Mekong Delta): แผ่นดิน ผืนน้ำ ผู้คน ประวัติศาสตร์ และทรัพยากร

อิศรพงษ์ คำคุณ

โครงการเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

นำเรื่อง

หากถามนักเรียนไทยระดับประถมศึกษาว่า "ประธานาธิบดีคนปัจจุบันของประเทศสหรัฐอเมริกาชื่อว่าอะไร" เราจะต้องภาคภูมิใจกับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของชาติ เพราะนักเรียนของเราอยู่ละก้ำสิบก้ำจูดก้ำก้ำ จะมีคำตอบที่ถูกต้องและแม่นยำเหมือนถูกคำสั่งตั้งโปรแกรมคอมพิวเตอร์เอาไว้ แต่หากถามคำถามเดียวกันนี้โดยเปลี่ยนเป็นชื่อของผู้นำประเทศเพื่อนบ้าน เช่น เวียดนาม พม่า กัมพูชา หรือลาว เราอาจต้องกลับมาสำนึกสำเหนียกให้มากขึ้นถึงผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาอันเดียวกันนี้

ที่เริ่มด้วยการแทรกสอดเสียดสีระบบการศึกษาของชาติ ไม่ได้หมายความว่าผู้เขียนมีความชิงชังรังเกียจระบบดังกล่าว และไม่มีจิตวิตถวิจารณ์ กล่าวหาและตัดสินชี้ขาดว่า เป็นสิ่งดีงามหรือเลวร้าย เพราะตัวผู้เขียนเองก็จบการศึกษาในระบบนี้มาเช่นเดียวกัน เพียงแต่มีข้ออ่อนด้อยน่าน้อยใจอย่าง ตันตันอยู่เต็มความรู้สึกว่า "ในแง่หนึ่ง ระบบการศึกษาเป็นเพียงเครื่องมือนำไปสู่จุดมุ่งหมายในการจดจำด่ำตี๋ม และให้ละทิ้งลืมเลือน เพื่อสร้างทัศนคติอันนำไปสู่การรับใช้ผลประโยชน์ของอำนาจบางอย่าง"

ด้วยวิธีการเดียวกันนี้ ผู้เขียนจึงขอสร้างชุดความรู้และความจดจำด่ำตี๋มอันใหม่ พร้อมทั้งขอเชิญชวนให้ผู้อ่านเกิดอาการละทิ้งลืมเลือนบางสิ่งบางอย่างที่ได้เคยรับรู้สืบทอดกันมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อมูลของทางราชการ ในทางตรงกันข้าม โปรดอ่านข้อเขียนนี้อย่างระมัดระวังและมีสติสัมปชัญญะ

เพราะจุดมุ่งหมายของข้อเขียนนี้ไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับใดๆ กับผลประโยชน์ของอำนาจบางอย่าง แต่เป็นความพยายามในการสร้างทัศนคติที่จะนำไปสู่ผลประโยชน์ของประชาชนคนธรรมดาๆ ที่ไม่มีอำนาจจะไปควบคุมกลไกทางการเมืองใดๆ และผู้เขียนคาดหวังว่าข้อเขียนนี้จะนำไปสู่ความรู้อย่างที่ตีพอเหมาะสมควรของคนไทย ต่อผู้คนในกลุ่มประเทศลุ่มแม่น้ำโขง ผู้ซึ่งอาศัยอยู่ร่วมแผ่นดิน ร่วมผืนน้ำ และร่วมเผ่าพันธุ์กันตลอดมา

ข้อเขียนนี้มีความมุ่งหมายเพื่อถ่ายทอดประสบการณ์และเรียบเรียงการค้นคว้าเล็กๆ น้อยๆ จากการไปเยี่ยมเยือนดินแดนบริเวณดินดอนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขง ประเทศเวียดนาม ในเดือนมิถุนายน ปี พ.ศ.2548¹ ดังนั้นในตลอดและระหว่างเนื้อหาของเรื่อง ผู้เขียนจะได้นำเสนอข้อมูลที่ได้พบเห็นเป็นจริง และข้อมูลการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร รวมทั้งแทรกสอดเสียดสีเพิ่มเติมข้อมูลบางประการซึ่งเกิดขึ้นจริงแต่ไม่ปรากฏอยู่อย่างชัดเจนแจ่มแจ้งในโลกการรับรู้ของสังคมไทย

เอาเข้าจริงแล้วหากกล่าวถึงแม่น้ำโขง มโนภาพของคนไทยส่วนใหญ่มักจะติดอยู่กับพรมแดนระหว่างประเทศไทยและประเทศลาว ไม่ทะลุเลยขึ้นไปถึงประเทศพม่าและประเทศจีน หรือล่องเลยลงมาถึงประเทศกัมพูชาและประเทศเวียดนาม ข้อเขียนนี้จึงจะมุ่งนำเสนอและสร้างมโนภาพของแม่น้ำโขงในบริเวณที่ไหลผ่านประเทศเวียดนาม ดังนั้น หากท่านพบคำว่าดินดอนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขง ที่ราบลุ่มปากแม่น้ำโขง ที่ราบแม่น้ำโขง หรือดินแดนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขง และอื่นๆ ขอให้ท่านได้เข้าใจไว้เป็นเบื้องต้นว่าคืออาณาบริเวณเดียวกัน

อาณาบริเวณซึ่งแม่น้ำโขงไหลผ่านและมีอิทธิพลต่อลักษณะภูมิศาสตร์และทรัพยากรของประเทศเวียดนาม สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 อาณาบริเวณหลัก ได้แก่ ที่ราบสูงภาคกลาง (The Central Highland)² และ ดินดอนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขง (The Mekong Delta) อย่างไรก็ตาม ข้อเขียนนี้ไม่ได้ศึกษาอิทธิพลของแม่น้ำโขงในเขตพื้นที่ราบสูงในภาคกลางของเวียดนาม แต่จะมุ่งนำเสนอและอธิบายฉายภาพเฉพาะอาณาบริเวณดินดอนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขงในภาคใต้ของเวียดนามเท่านั้น

ปัญหาใหญ่ประการหนึ่งคือการเลือกใช้ตัวเลขข้อมูลทางสถิติ เนื่องจากข้อมูลต่างๆ เช่น ปริมาณ ขนาดพื้นที่ ความยาว จำนวนของสิ่งต่างๆ ที่ได้มาจากแหล่งข้อมูลต่างกัน ย่อมมีความแตกต่างกันมากบ้างน้อยบ้างตามแต่หลักเกณฑ์การศึกษาของแต่ละแห่ง จึงขอเรียนให้ทราบว่า ข้อมูลทั้งหลายที่ปรากฏในข้อเขียนนี้ ไม่จำเป็นต้องตรงกับข้อมูลในเอกสารอื่นๆ ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ แต่ผู้เขียนเชื่อมั่นว่าได้เลือกสรรข้อมูลที่ดีว่าใกล้เคียงกับความถูกต้องเป็นจริงมากที่สุดเท่าที่จะสามารถทำได้

ข้อเขียนนี้จะนำเสนอภาพของดินดอนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขงเฉพาะบริเวณที่ไหลผ่านทางตอนใต้ของประเทศเวียดนาม โดยกล่าวถึงสภาพทางภูมิศาสตร์ ภูมิอากาศ ผู้คน และทรัพยากร โดยเน้นที่จะกล่าวถึงประวัติศาสตร์ของพื้นที่สามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขงเป็นสำคัญ ผู้เขียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่าข้อเขียนนี้จะมีประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าและทำความเข้าใจลักษณะทั่วไปของผู้คนและแผ่นดินในดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งต่อไปนี้จะเรียกว่า อนุชาคนเอย^๓ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริเวณดินดอนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขง ซึ่งมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมอย่างกว้างขวาง เป็นเสมือนอุ้งข้าวอุ้งน้ำของมนุษยชาติ เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยและทำมาหากินของเพื่อบ้านร่วมภูมิภาคเดียวกับประเทศไทย

แผ่นดินและผืนน้ำ ดินดอนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขง

เรามีมโนภาพของแม่น้ำโขงตรงพรมแดนระหว่างประเทศไทยและประเทศลาว ตั้งแต่สามเหลี่ยมทองคำ จังหวัดเชียงราย เรื่อยมาจนถึงบริเวณที่เกิดปรากฏการณ์บั้งไฟพญานาค จังหวัดหนองคาย จนกระทั่งถึงบริเวณที่เรียกว่าแม่น้ำสองสี อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี อยู่ในความรับรู้ของเราเป็นเบื้องต้นแล้ว เรายังมีอีกหนึ่งมโนภาพ คือ มโนภาพของบริเวณดินดอนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำเจ้าพระยา

ต่อไปนีขอให้เราลองจินตนาการว่า แม่น้ำโขงสายมหึมาจากมโนภาพแรก ไหลลดคดเคี้ยวเรื่อยลงมาจนกระทั่งออกสู่ทะเลที่ปากอ่าวลักษณะเดียวกับแม่น้ำเจ้าพระยา จะเกิดมโนภาพอันใหม่ซึ่งเป็นลักษณะของดินดอนสาม

เหลี่ยมปากแม่น้ำโขงที่ไหลออกสู่ปากอ่าวทะเลจีนใต้ มีตำแหน่งที่ตั้งอยู่ทางตอนใต้ของประเทศเวียดนาม มโนภาพเช่นนี้จึงเป็นสิ่งสำคัญเบื้องต้น ก่อนที่เราจะได้ทำความเข้าใจและศึกษาเรื่องราวของดินดอนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขง

มโนภาพใหม่ที่มีความแตกต่างตื่นเต้นอยู่ที่นี่ ดินดอนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขงไม่ได้ไหลลงทะเลด้วยลำน้ำเพียงสายเดียวโดดๆ เหมือนแม่น้ำเจ้าพระยา แต่ไหลคดลัดเลี้ยวทะเลาะลักทะเลาะลงสู่ทะเลด้วยการแผ่ขยายเหยียดยาวแล้วแตกตัวออกเป็นสายน้ำขนาดใหญ่อีก 9 สาย พร้อมลำน้ำเล็กน้อยอีกมากมาย ก่อเกิดพื้นที่ราบลุ่มจากการสะสมรวมตัวของตะกอนขนาดมหึมาพารกว่า 64,000 ตารางกิโลเมตร มีขนาดพื้นที่ใหญ่กว่าดินดอนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำเจ้าพระยาถึง 3 เท่า (ดินดอนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำเจ้าพระยามีขนาด 20,125 ตารางกิโลเมตร) หรือคิดเป็นร้อยละ 12.45 ของขนาดพื้นที่ประเทศไทย (ประเทศไทยมีขนาด 514,000 ตารางกิโลเมตร)

ชาวเวียดนามเรียกชื่อ แม่น้ำโขงบริเวณนี้ว่า กิวลิ่ง (Cuu Long) แปลว่า แก้วมั่งกร หรือ มั่งกรแก้วตัว เนื่องจากมีแม่น้ำสายใหญ่ที่แยกสาขาออกเป็นสายต่างๆ ถึง 9 สาย โดยเริ่มจากแม่น้ำสองสายหลักซึ่งไหลมาจากทะเลสาบเขมร (Ton Le Sap) ในประเทศกัมพูชา ได้แก่ แม่น้ำสายตะวันออกหรือสายบนคือ แม่น้ำโขง และ แม่น้ำสายตะวันตกหรือสายล่าง คือ แม่น้ำป่าสัก (Bassac River) เมื่อไหลผ่านพรมแดนประเทศกัมพูชาเข้าสู่ภาคใต้ของประเทศเวียดนามแล้ว จึงเปลี่ยนชื่อเรียกเป็นภาษาเวียดนาม ได้แก่ แม่น้ำโขง เรียกว่า แม่น้ำเทียน (Tien Giang) และ แม่น้ำป่าสัก เรียกว่า แม่น้ำเหว (Hau Giang) อย่างไรก็ตาม แม่น้ำทั้งสองสายยังถือว่าเป็นแม่น้ำโขง หรือ แม่น้ำโขงสายบน (upper Mekong) และ แม่น้ำโขงสายล่าง (lower Mekong)

แม่น้ำทั้งสองสายมีระยะทางไหลจากเขตพรมแดนจนถึงปากอ่าวทะเลจีนใต้ยาวกว่า 250 กิโลเมตร หรือคิดเป็นร้อยละ 5 ของความยาวแม่น้ำโขงทั้งสาย แต่หากคำนวณความยาวทั้งหมดของแม่น้ำสายต่างๆ ที่แยกตัวออกจากแม่น้ำโขงในบริเวณนี้แล้ว จะมีระยะทางกว่า 1,000 กิโลเมตร หรือคิดเป็นร้อยละ 20.38 หรือราวหนึ่งในห้าของความยาวแม่น้ำโขงทั้งสาย (แม่น้ำโขงมี

ความยาว 4,909 กิโลเมตร)

ดินดอนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขง ก่อให้เกิดบริเวณที่เวียดนามเรียกว่า ที่ราบนามโบะ (Nam Bo) อยู่ระหว่างละติจูดที่ 8 ถึง 11 องศาเหนือ และ ลองจิจูดที่ 104 ถึง 107 องศาตะวันออก ครอบคลุมพื้นที่ 13 จังหวัด ได้แก่ ลองอัน (Long An) ด่งท้าบ (Dong Thap) อานยาง (An Giang) เตียนยาง (Tien Giang) เบ็นเตร (Ben Tre) ตราวิन्ह (Tra Vinh) วิन्हลอง (Vinh Long) เกิ่นเทอ (Can Tho) ซ็อกตริง (Soc Trang) เกียนยาง (Kien Giang) บากเลียว (Bac Lieu) กำเมา (Ca Mau)⁴ และ เหวียยาง (Hau Giang)⁵ คิดเป็นพื้นที่ร้อยละ 19.46 หรือเกือบหนึ่งในห้าของขนาดพื้นที่ประเทศเวียดนาม (ประเทศเวียดนามมีขนาด 328,930 ตารางกิโลเมตร)

แม้ว่าพื้นที่ดินดอนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขงมีอาณาบริเวณกว้างขวางเพียงร้อยละ 19.46 ของประเทศเวียดนาม แต่กลับเป็นที่ราบขนาดใหญ่ที่สุดของประเทศ ทั้งนี้ลักษณะทางภูมิศาสตร์ของประเทศเวียดนาม มีสภาพภูมิประเทศส่วนใหญ่ประมาณสามในสี่ เต็มไปด้วยด้วยภูเขาและพื้นที่สูง ในจำนวนนี้มีภูเขาความสูงมากกว่า 2,400 เมตรถึง 11 ลูก โดยมียอดเขาที่สูงที่สุดคือ ฟานซีฟาน (Fansipan) มีความสูง 3,143 เมตร ซึ่งมีความสูงมากที่สุดไดโนอินโดจีน⁶ หากเปรียบเทียบกับภูเขาในประเทศไทยที่มีความสูงที่สุดสามอันดับแรกคือ ดอยอินทนนท์ สูง 2,599 เมตร ดอยผ้าห่มปก สูง 2,297 เมตร ดอยหลวงเชียงดาว สูง 2,195 เมตร จะเห็นได้ว่ามีเพียงยอดดอยอินทนนท์เพียงแห่งเดียวเท่านั้นที่มีความสูงมากกว่า 2,400 เมตร

ดังนั้น ที่ราบลุ่มจึงสำคัญมากสำหรับประเทศเวียดนาม เพราะเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมต่อการเพาะปลูกทำเกษตรกรรมและการอยู่อาศัย เวียดนามมีพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำอยู่ 3 แห่งใหญ่ ได้แก่ ที่ราบลุ่มภาคเหนือ เรียกว่า บักโบะ (Bac Bo) หรือพื้นที่ดินดอนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำแดง (Red River - แม่น้ำแดง) มีความยาว 1,149 กิโลเมตร) มีอาณาบริเวณกว้างขวางประมาณ 16,000 ตารางกิโลเมตร มีผู้คนอาศัยอยู่อย่างหนาแน่นที่สุดและเป็นที่ตั้งของเมืองฮานอย (Ha Noi) เมืองหลวงประเทศเวียดนาม ที่ราบลุ่มภาคกลาง เรียกว่า ตรุงโบะ (Trung Bo) มีอาณาบริเวณกว้างขวางประมาณ 14,000 ตาราง

กิโลเมตร เป็นที่ตั้งของเมืองสำคัญๆ ทางเศรษฐกิจ เช่น เมืองเว้ (Hue) และ นครด่าหนัง (Da Nang) เป็นต้น และที่ราบลุ่มภาคใต้ เรียกว่า นามโบะ (Nam Bo) หรือ พื้นที่ดินดอนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขง

หากนำพื้นที่ราบลุ่มของเวียดนามทั้งหมดมารวมกัน จะมีขนาดเพียงร้อยละ 18.29 หรือไม่ถึงหนึ่งในห้าส่วนของพื้นที่ประเทศไทย แต่จำนวนประชากรของประเทศเวียดนามมีมากถึง 83,535,576 คน (ข้อมูลเดือนกรกฎาคม พ.ศ.2548) มากกว่าประเทศไทยถึงกว่า 20 ล้านคน⁷ ดังนั้น หากเปรียบเทียบขนาดของพื้นที่ราบลุ่มจำนวนน้อยต่อความหนาแน่นของประชากรจำนวนมากเช่นนี้แล้ว จะพบว่าชาวเวียดนามมีความสามารถในการผลิตที่สูงมาก เพราะเวียดนามเป็นประเทศที่ส่งออกข้าวเป็นอันดับสองของโลกรองจากไทย และมีแนวโน้มการส่งออกที่จะเพิ่มปริมาณมากขึ้นในอนาคต แต่เครื่องมือเครื่องใช้และเทคโนโลยีการผลิตยังเป็นเครื่องมือการเกษตรแบบดั้งเดิม คือใช้แรงงานคน สัตว์เลี้ยงและพึ่งพิงธรรมชาติ แสดงให้เห็นถึงความอุดมสมบูรณ์และความสำคัญของพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำที่มีต่อวิถีชีวิตและเศรษฐกิจของผู้คนที่อาศัยอยู่ในบริเวณนี้

บริเวณปากอ่าวแม่น้ำโขงในแต่ละปีจะมีดินตะกอนพัดมาทับถมกันเป็นปริมาณมาก พื้นที่ประมาณ 24,000 ตารางกิโลเมตร ทางตะวันออกของที่ราบแม่น้ำโขง เป็นดินดอนเก่าแก่ซึ่งสะสมมาเมื่อราว 6,000 ปีที่แล้ว ส่วนพื้นที่ทางตะวันตกประมาณ 40,000 ตารางกิโลเมตร เป็นดินดอนใหม่ที่ขยายออกออกมาในช่วงหลัง ดังนั้นพื้นที่สามเหลี่ยมแม่น้ำโขงทั้งหมด 64,000 ตารางกิโลเมตร จึงมีความสำคัญมากมายมหาศาล เพราะเป็นอยู่ข้าวอุ่นน้ำของชาวเวียดนาม สามารถผลิตอาหารได้ปริมาณสูงถึงร้อยละ 40 ของปริมาณที่ผลิตได้ทั้งประเทศ ปลูกข้าวได้ร้อยละ 60 ของทั้งประเทศ โดยข้าวร้อยละ 90 ของปริมาณการส่งออกมาจากพื้นที่สามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขง มีผลิตภัณฑ์การประมงร้อยละ 60 ของปริมาณการส่งออก ทั้งนี้มูลค่าทางเศรษฐกิจของอาหารที่ผลิตได้ในพื้นที่สามเหลี่ยมแม่น้ำโขง คิดเป็นร้อยละ 18 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP-Gross Domestic Product)

บริเวณชายฝั่งของสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขงทางใต้ติดกับอ่าวไทย มี

ชายหาดที่ตื้นเขินเนื่องจากตะกอนดินที่ถูกแม่น้ำโขงพัดพาไหลมาทับถมกันเป็นปริมาณมาก ทำให้ชายฝั่งมีพื้นที่ขยายออกไปปีละประมาณ 60-80 เมตร บางแห่งในช่วงเวลาที่น้ำขึ้นมีชายหาดกว้างประมาณ 1,000 ถึง 2,000 เมตร แต่ในเวลา น้ำลดจะทำให้ชายหาดขยายกว้างถึง 2,000 ถึง 4,000 เมตร ทำให้รัฐบาลเวียดนามออกประกาศ 2 ฉบับ เพื่อยืนยันกรรมสิทธิ์ของตนเหนืออานน้ำ ไหล่ทวีป หมู่เกาะพราเซลส์ และหมู่เกาะสแปร์ตลี ทำให้ไหล่ทวีปของเวียดนามขยายอาณาเขตออกไปอีก 200 ไมล์ทะเลนับจากเส้นฐาน (baseline) กลายเป็นน่านน้ำทางทะเลที่เวียดนามอ้างสิทธิ์ต่อจากชายฝั่ง มีขนาดกว้างขวางถึง 1 ล้านตารางกิโลเมตร หรือประมาณสามเท่าของแผ่นดินบนบก⁸

ภูมิอากาศบริเวณสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขง เป็นแบบมรสุมกึ่งศูนย์สูตร (monsoonal-sub-equatorial) หรือ แบบร้อนชื้น (tropical) เช่นเดียวกับประเทศไทย โดยปกติอุณหภูมิในตอนกลางวันจะสูงตลอดทั้งปี เฉลี่ยประมาณ 24.5 ถึง 29 องศาเซลเซียส อุณหภูมิสัมพัทธ์ต่ำสุดมากกว่า 15 ถึง 16 องศาเซลเซียส และอุณหภูมิสัมพัทธ์สูงสุดประมาณ 37 ถึง 38 องศาเซลเซียส ทั้งนี้ อุณหภูมิและความร้อนของรังสีจากพระอาทิตย์ มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วฉับพลันของความชื้นและการทับถมกันของตะกอนดิน ทำให้เกิดภูมิอากาศที่มีความเหมาะสมต่อการเพาะปลูกและทำการเกษตรกรรม ฤดูฝนเริ่มประมาณปลายเดือนพฤษภาคมถึงเดือนตุลาคม ปริมาณน้ำฝนทั้งปีร้อยละ 90 อยู่ในช่วงเวลานี้ ดังนั้นจึงเป็นช่วงของฤดูการเพาะปลูก ส่วนฤดูแล้งเริ่มจากเดือนพฤศจิกายนจนถึงเดือนเมษายน ทำให้มีปริมาณน้ำน้อยที่จะทำการเพาะปลูกและก่อให้เกิดการขาดแคลนน้ำอย่างรุนแรงในบางพื้นที่ การทดน้ำเพื่อการเกษตรจึงทำกันอย่างกว้างขวางในทุกพื้นที่ของสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขง ในฤดูแล้งปริมาณน้ำในแม่น้ำโขงลดน้อยลงและอัตราการระเหยของน้ำมีมาก จึงทำให้น้ำเค็มไหลทะลักจากชายฝั่งเข้าสู่พื้นที่การเกษตรได้ง่าย⁹

ผู้คนในดินแดนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขง

ในปัจจุบันดินแดนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขงในประเทศเวียดนาม มีจำนวนประชากรอาศัยอยู่ราว 20 ล้านคน ในจำนวนนี้ประกอบด้วยชาวกิน (Kinh) หรือชาวเวียดนาม (Viet), ชาวเขมร (Khmer), ชาวฮวา (Hoa) หรือชาวจีน (Chinese) และ ชาวจาม (Cham) ผู้คนเหล่านี้ต่างมีภาษา วัฒนธรรม และวิถีการดำรงชีวิตเป็นแบบฉบับของตนเอง ความเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอำนาจทางการเมืองเป็นผลโดยตรงทำให้แต่ละกลุ่มชาติพันธุ์มีประวัติศาสตร์และความทรงจำเฉพาะกลุ่มของตน อย่างไรก็ตาม การพิจารณาเรื่องราวทางมานุษยวิทยาและสังคมวิทยาของผู้คนในดินแดนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขง ย่อมไม่สามารถศึกษากลุ่มชนใดกลุ่มชนหนึ่งได้อย่างโดดเดี่ยว เพราะแต่ละกลุ่มล้วนมีความเปลี่ยนแปลงในแบบฉบับของตน ชนชาติเดียวกันแต่อยู่ต่างพื้นที่กัน อาจมีวิถีชีวิตที่แตกต่างกันได้ ดังนั้น หากกล่าวถึงวิถีชีวิตโดยเฉพาะอย่างยิ่ง วิถีการผลิตและการทำมาหากินของชนกลุ่มใดๆ ขอให้ผู้อ่านพิจารณาให้เห็นว่า เป็นเพียงความโดดเด่นชัดเจนที่ผู้ศึกษาได้พบเห็น ไม่ได้หมายความว่าผู้คนอื่นๆ ที่มาจากเชื้อชาติกลุ่มเดียวกันจะต้องมีรูปแบบวิถีชีวิตที่ตรงตามข้อมูลที่น่าเสนอนี้ก็เป็นได้

ชาวเวียดนามมีจำนวนมากที่สุดถึงกว่าร้อยละ 90 อาศัยกระจายอยู่ทั่วไปตามพื้นที่การเพาะปลูกและในตัวเมือง เป็นชนกลุ่มใหญ่ของดินแดนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขง ชาวเวียดนามส่วนมากมีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ปลูกข้าว ทำสวนผลไม้ ทำประมง ทำนาเกลือ และค้าขาย เป็นต้น

ชาวเขมร เคยเป็นเจ้าของดินแดนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขงดั้งเดิม ก่อนที่ชาวเวียดนามจะอพยพเข้ามา ชาวเขมรส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในจังหวัดเกิ่นเทอ ช็อกตรัง วันห์ลอง และ ตระวินห์ สร้างบ้านเรือนขนาดเล็ก โดยอยู่รวมกันอย่างหนาแน่นตามแนวชายฝั่ง ชุมชนชาวเขมรส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในพื้นที่ห่างไกล และไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง อีกทั้งห่างไกลจากแหล่งน้ำจืดและพื้นที่ชลประทาน นอกจากนี้ชาวเขมรยังมีชื่อเสียงและมีชื่อเสียงในการทอเสื่อและทำเครื่องปั้นดินเผา

ชาวจาม อาศัยอยู่อย่างหนาแน่นในจังหวัดอานยาง ส่วนมากนับถือศาสนาอิสลาม สามารถพูดภาษาเวียดนามและภาษาเขมรได้เป็นอย่างดี มีจำนวนไม่น้อยสามารถพูดภาษามลายูและภาษาอาหรับได้ ประกอบอาชีพค้าขายและหัตถกรรม เช่น การทอผ้า เป็นต้น

ชาวฮวา หรือ ชาวจีน อาศัยอยู่มากในจังหวัดบากเลียว กำมา อานยาง และ เตียนยาง ประกอบอาชีพค้าขาย ปลูกพืชผัก เช่น หัวหอม หอมแดง กระเทียม เป็นต้น

แหล่งข้อมูลที่ผู้เขียนได้ค้นคว้ามา ล้วนให้ภาพของการอาศัยร่วมกันอยู่อย่างสมานฉันท์ เช่น "เป็นเวลายาวนานในประวัติศาสตร์ ที่ดินแดนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขง เป็นเหมือนบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลายได้อาศัยอยู่ร่วมกัน เรียนรู้วัฒนธรรมของกันและกัน และร่วมกันพัฒนาความโดดเด่นของวัฒนธรรมปากแม่น้ำ (delta culture) การเพาะปลูกข้าวเป็นพื้นฐานหลักทางเศรษฐกิจ รวมทั้งการทำสวนและการปลูกผลไม้ การประมง และหัตถกรรมพื้นบ้าน ผลผลิตทางการเกษตรเหล่านี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานช่างฝีมือ เช่น งานแกะสลักไม้ของชาวเวียดนาม การทอเสื่อและเครื่องปั้นดินเผาของชาวเขมร และผ้าทอชั้นดีของชาวจาม ถูกนำไปจำหน่ายทั้งในท้องถิ่นและแพร่หลายไปยังที่ต่างๆ

ปัจจุบันนี้ งานหัตถกรรมชั้นเยี่ยมเหล่านี้กำลังถูกทำลายและเผชิญหน้ากับผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยีสมัยใหม่ ในขณะที่เดียวกันการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรก็เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก แต่ละชาติพันธุ์ในดินแดนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขงต่างมีวัฒนธรรมเป็นของตนเอง ซึ่งสมาชิกแต่ละคนต่างหวงแหนและรักษาเอาไว้เป็นอย่างดี ในขณะที่มีการแบ่งปันและร่วมใช้วัฒนธรรมของกันและกัน ข้อความต่างๆ ซึ่งเขียนโดยชาวฮวาก็ถูกใช้โดยชาวเวียดนามและชาวเขมรเช่นกัน เรือของชาวเขมรก็ดึงดูดการมีส่วนร่วมใช้โดยชาวเวียดนาม ชาวจาม และชาวฮวา รวมทั้งชาวฮวาและชาวเขมรก็ยินดีเข้าร่วมในงานเทศกาลต่างๆ ของชาวเวียดนามด้วยเช่นกัน"¹⁰

ผู้เขียนไม่แน่ใจอย่างยิ่งว่า การอยู่ร่วมกันเช่นนี้จะมีปัญหาความขัดแย้งระหว่างกันหรือไม่ เพราะหนังสือตำราอีกหลายเล่มที่กล่าวถึงผู้คนในบริเวณนี้

ต่างชี้ให้เห็นถึงความสามารถที่จะปรับตัว มีการแบ่งปัน ถ่ายทอด การผสมผสานทางวัฒนธรรมระหว่างชนกลุ่มต่างๆ และมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมอย่างเข้ารูปเข้ารอย ผสมกลมกลืนและอาศัยอยู่อย่างสงบสุข

ในความคิดเห็นส่วนตัวของผู้เขียนคาดว่า ด้วยความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรม ย่อมก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งกันบ้างไม่มากก็น้อย เช่น กรณีการแย่งชิงทรัพยากร การแย่งชิงที่ดิน การแย่งชิงแหล่งน้ำและแหล่งทำมาหากิน หรือกระทั่งการดูถูกดูหมิ่นระหว่างวัฒนธรรมของชนกลุ่มใหญ่และชนกลุ่มน้อย ซึ่งเป็นเรื่องปกติธรรมดาที่อาจเกิดขึ้นได้ในทุกๆ สังคมที่มีความแตกต่างหลากหลายเช่นนี้ แต่หากรัฐมีระบบการจัดการที่ดี มีการยอมรับเรียนรู้วัฒนธรรมที่แตกต่างอย่างถูกต้องและดีพอเหมาะสม ผู้เขียนก็เชื่อมั่นว่าความสงบสุขสมานฉันท์ย่อมเกิดขึ้นได้แน่นอน ทั้งนี้ รัฐบาลและท้องถิ่นต่างต้องมีแนวทางการสมานฉันท์สันติวิธีไปในทิศทางเดียวกัน ไม่หลงอำนาจกดขี่กดปราบ และเอาเปรียบประชาชนในท้องถิ่นให้ได้รับความทุกข์ร้อนจนไม่เป็นอันทำมาหากิน

ที่กล่าวมาทั้งหมด ผู้เขียนอาจมองโลกในแง่ร้ายเกินไปก็เป็นได้ อย่างไรก็ตาม เรื่องทางวัฒนธรรมเป็นเรื่องที่ต้องอธิบายกันให้เข้าใจเสียในโอกาสนี้ เพราะเขาเข้าใจจริงแล้ว วัฒนธรรม หมายถึง วิถีชีวิต หรือ การดำรงชีวิต หาใช่แต่เพียงการรำรำที่อ่อนช้อยงดงาม การขับร้องเพลงราชสำนัก การกราบการไหว้ หรือ การประภควดมารยาทงามเท่านั้น เพราะแท้จริงแล้ว วัฒนธรรมจะเป็นสิ่งใดก็ได้ ที่มนุษย์สร้างขึ้น สมมุติขึ้นเชิงสัญลักษณ์ เพื่อการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคม

มาถึงตรงนี้ทำให้ผู้เขียนนึกถึงคำกล่าวหนึ่งที่ว่า "เมื่อคนไทยเราไปพม่าเพื่อกราบไหว้พระมหาเจดีย์ชเวดากอง ก็อดไม่ได้ที่จะโกรธแค้นพาลรังเกียจคนพม่า เพราะทองคำจำนวนมหาศาลที่หุ้มคลุมองค์พระมหาเจดีย์นั้น คนไทยส่วนมากต่างสันนิษฐานเอาว่า ต้องเป็นทองที่พม่าปล้นมาจากกรุงศรีอยุธยาเป็นแน่แท้" ข้อนี้ผู้เขียนไม่สามารถอธิบายได้ อาจจะเป็นความจริงหรือไม่จริงก็ได้ แต่ถ้าหากเป็นทองคำจากอยุธยาจริงๆ แล้ว เราก็ไม่ควรโกรธแค้นชาวพม่า เพราะแม้แต่ทรัพย์และสินมรดกของชาติไทยในปัจจุบัน เราคนไทยก็ไป

ปล้นชิงเอามาจากประเทศเพื่อนบ้านทั้งนั้น เช่น เราได้พระแก้วมรกตมาจากประเทศลาว พระพุทธสิหิงค์จากล้านนา เราไปขนเอาปืนใหญ่พระยาตานีมาจากรัฐปัตตานี เราไปรุกราน บุกปล้น โจมตี และเผาทำลายนครเวียงจันทน์ของลาว และเมืองลแวงของเขมรเสียจนไม่เหลือซาก เป็นต้น นี่ยังไม่นับรวมวัฒนธรรมอื่นๆ เช่น ภาษา วรรณคดี ทำนองเพลง และศิลปการแสดงต่างๆ ที่เราคนไทยต่างได้รับมาจากประเทศเพื่อนบ้านอยู่ถึงเกินร้อยละ 50 ของวัฒนธรรมไทย

อาจารย์ ดร.ชาณุวิทย์ เกษตรศิริ มักจะบรรยายในห้องเรียนวิชาประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ธรรมศาสตร์ ทำพระจันทร์ อยู่เสมอว่า "ถ้าคนไทยถูกคนเขมรทวงภาษาคืน คนไทยอาจจะทำอะไรไม่ได้เลย เช่น คนไทยแต่เดิมก็เดินไม่ได้ เพราะคำว่า เดิน มาจาก เดรุ หรือ ดำเนิน ในภาษาเขมร คนไทยมีแต่ ย่าง หรือ ก้าว คนไทยถ้าไม่มีเขมรก็อาจจะหายใจไม่ได้จนตาย เพราะคนไทยยืมจมูกเขมรมาใช้ คนไทยมีแต่ ดัง นี่ยังไม่ต้องพูดถึงราชาศัพท์ทั้งหลาย"¹¹

คำอธิบายนี้ ทำให้ผู้เขียนเข้าใจชัดเจนว่า ผู้คนในอุษาคเนย์ต่างใช้สอยและอยู่ร่วมวัฒนธรรมอันเดียวกัน ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีว่าด้วยวัฒนธรรมที่มีลักษณะสำคัญอยู่ 4 ประการคือ สามารถถูกสร้างให้เกิดขึ้นใหม่ได้ สามารถถ่ายทอดเรียนรู้ได้ สามารถปรับปรุงเปลี่ยนแปลงได้ และสามารถสูญหายตายจากไปได้ ดังนั้น การทวงคืนหรือการแก้แค้นทางวัฒนธรรมย่อมเป็นสิ่งผิดธรรมชาติของวัฒนธรรม ผู้ที่ทวงคืนหรือแก้แค้นทางวัฒนธรรมคือผู้ไม่เข้าใจวัฒนธรรมอย่างแท้จริง และอาจจะถูกข้อหา "พวกวิปริตผิดปกติทางวัฒนธรรม" ก็เป็นไปได้

ประวัติศาสตร์ดินแดนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขง

ดินแดนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขงในปัจจุบัน อยู่ในการปกครองของประเทศเวียดนาม การกล่าวถึงประวัติศาสตร์ของดินแดนบริเวณนี้จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องค้นคว้าจากเอกสารหรือหนังสือประวัติศาสตร์ของเวียดนาม แต่ผู้เขียนพบว่า ไม่สามารถศึกษาประวัติศาสตร์ของดินแดนสามเหลี่ยมปาก

แม่น้ำโขงได้จากเอกสารของฝ่ายเวียดนามได้เพียงฝ่ายเดียว เพราะเนื้อหาส่วนใหญ่ของประวัติศาสตร์เวียดนามมักกล่าวถึงแต่เฉพาะดินแดนทางตอนเหนือของประเทศซึ่งเป็นที่ตั้งของศูนย์กลางอำนาจและเป็นแหล่งกำเนิดของประวัติศาสตร์ชนชาติเวียดนาม โดยเฉพาะเรื่องราวในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ของดินแดนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขงที่ปรากฏในตำราประวัติศาสตร์ของเวียดนาม ไม่ได้ถูกกล่าวถึงไว้อย่างละเอียดมากมายนัก มีเพียงการนำเสนอภาพของการติดต่อระหว่างดินแดนและอาณาจักรต่างๆ จนกระทั่งคริสต์ศตวรรษที่ 18 เมื่อชาวเวียดนามสามารถเข้าครอบครองยึดเอาดินแดนบริเวณปากแม่น้ำโขงไว้ได้ เรื่องราวของดินแดนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขงจึงเริ่มปรากฏขึ้น และดำเนินไปตามเงื่อนไขและกาลเวลาของประวัติศาสตร์เวียดนามจนถึงปัจจุบัน

ด้วยเหตุข้างต้น ทำให้ผู้เขียนนึกถึงประวัติศาสตร์ชาติไทย ที่กล่าวถึงและนำเสนอเรื่องราวของผู้คนและดินแดนในภูมิภาคต่างๆ ของประเทศไทย โดยเฉพาะเอกสารและตำราเรียนประวัติศาสตร์ของทางราชการ มักปรากฏเรื่องราวอย่างมากมายและละเอียดถี่ถ้วนแต่เฉพาะประวัติและความเป็นมาของศูนย์กลางอำนาจบริเวณตอนกลางของประเทศที่เป็น สุโขทัย อโยธยา ธนบุรี และรัตนโกสินทร์ เท่านั้น แต่กับภูมิภาคอื่นๆ เช่น ภาคใต้ ภาคอีสาน ภาคเหนือ กลับกล่าวเอาไว้แบบปิดๆ เบิดๆ ครึ่งๆ กลางๆ ในขณะที่ความเป็นจริง ดินแดนในแต่ละภูมิภาคของประเทศไทย ต่างมีความแตกต่างหลากหลายทั้งในเรื่องของเชื้อชาติ ภาษา และวัฒนธรรมที่เป็นแบบฉบับของตน เหตุนี้เองทำให้คนไทยส่วนใหญ่ไม่ยอมรับในความแตกต่างหลากหลายทางสังคมนำไปสู่การเคารพบูชาแต่เพียงวัฒนธรรมศูนย์กลาง ไม่มีความเข้าใจ ขาดความภาคภูมิใจ และดูถูกดูแคลนวัฒนธรรมท้องถิ่นของตน ผู้เขียนจึงหวังเป็นอย่างยิ่งว่าการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจะได้รับความสำคัญมากยิ่งขึ้นและนำไปสู่ความเข้าใจที่ถูกต้องตามความเป็นจริงของบรรพบุรุษที่ไม่ใช่มีแต่เพียง "พระปรีชาสามารถรวบรวมแผ่นดินขวานทอง ให้ลูกหลานไทยได้อยู่อย่างสุขสบายจนทุกวันนี้"

ดังที่กล่าวมาแล้วว่า ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของดินแดนแม่น้ำโขง

ปรากฏอยู่ไม่มากในเอกสารตำราของฝ่ายราชการเวียดนาม เช่น เรื่องราวสมัยก่อนหน้าคริสต์ศตวรรษที่ 18 กลับไปปรากฏในเอกสารของฝ่ายกัมพูชา หรือเรื่องราวที่กล่าวถึงต้นกำเนิดของอาณาจักรเขมร ซึ่งคงเป็นเช่นเดียวกันกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของดินแดนทางภาคใต้ประเทศไทย ที่ปรากฏอยู่ในเอกสารตำราของโลกมาเลย์ หรือเป็นภาษามลายูมากกว่าภาษาไทยและโลกการรับรู้ของคนไทย ดังนั้นการจะเข้าใจประวัติศาสตร์ความเป็นมาของดินแดนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขงในข้อเขียนนี้ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องลบความทรงจำทางประวัติศาสตร์ที่ท่านเคยมีอยู่ออกให้หมดเสียก่อน แล้วจึงอ่านประวัติศาสตร์ของสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขง ในฐานะเป็นประวัติศาสตร์ของอาณาบริเวณๆ หนึ่ง หรืออาจจะจินตนาการว่ากำลังอ่านประวัติศาสตร์ของประเทศๆ หนึ่ง จึงจะได้รรถรสอย่างเต็มที่ และเมื่อกล่าวถึงช่วงเวลา หรือปีศักราชต่อไปนี้ผู้เขียนจะใช้ ปีคริสต์ศักราช (ค.ศ.) เพื่อให้ตรงตามข้อมูลต้นฉบับการค้นคว้า ท่านที่ประสงค์จะทำให้เป็น ปีพุทธศักราช (พ.ศ.) กรุณาบวกเพิ่มเข้าไปอีก 543 ปี

สมัยก่อนประวัติศาสตร์

รอบๆ บริเวณสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขงเคยเป็นที่ตั้งของชุมชนมนุษย์ก่อนประวัติศาสตร์ ในช่วงปลายสมัยหินเก่า ความตื่นเงินทองสันดอนปากแม่น้ำยังมีไม่มาก การตั้งถิ่นฐานจึงน่าจะอยู่ตามเชิงเขาหินปูนรอบๆ เช่น อยู่ในถ้ำขนาดใหญ่ใกล้แม่น้ำ และยังเลี้ยงชีพด้วยการไล่ล่าหาเก็บ (hunting and gathering) ในเขตป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ ทำจากการสกัดก้อนหินอย่างหยาบ และเนื่องจากมีหลักฐานทางโบราณคดีพิสูจน์ได้ว่าเมื่อราว 4,000 ปี มาแล้ว มีชุมชนมนุษย์ยุคหินใหม่อาศัยอยู่ เช่น มีการขุดพบชุมชนมนุษย์ก่อนประวัติศาสตร์ในแถบลุ่มแม่น้ำด่งนาย (Dong Nai)¹² กว่า 50 แห่ง จนถึงบริเวณชายทะเลตามเกาะดินเลนใหม่ๆ เช่นที่ เกี้ยวซัด (Cau Sat) ในอำเภอชวนหลก (Xuan Loc) บริเวณนี้เคยเป็นที่อยู่อาศัยที่เจริญรุ่งเรือง มีวัฒนธรรมด่งนายเป็นวัฒนธรรมบนบก ผู้คนทำนาตอมากกว่าทำนาดำในบริเวณที่ราบต่ำลงไป และอาจเป็นต้นกำเนิดของวัฒนธรรมในสมัยต่อมาที่

อีอกแกว (Oc Eo)¹³ หรือที่คนไทยเรียกว่า เมืองออกแก้ว

ต่อมาในสมัยสำริดหรือยุคโลหะ มีการค้นพบชุมชนอีกหลายแห่ง¹⁴ วัฒนธรรมสำริดที่วานี่ กล่าวถึงการหล่อโลหะเป็นเครื่องมือเครื่องใช้ เช่น คันไถ ขวาน พร้า คราด สิว สำหรับใช้ในงานไม้ พบเข็มและเบ็ดตกปลา มีทั้งเครื่องใช้ในครัวเรือน เช่น ภาชนะขนาดใหญ่ หม้อ ไห อ่าง ตุ่ม และชุดพบอาวุธ เช่น ลูกศร หลาว กระบี่ มีด ขวานโบราณ และเกราะ นอกจากนี้ยังพบเครื่องดนตรี เช่น ระฆัง กลอง และงานศิลปะเช่น สร้อยข้อมือ ตุ๊กตาทินตัวเล็กๆ

วัตถุที่มีความโดดเด่นที่สุดคือ กลองสำริด ที่เรียกว่า มโหระทึก ซึ่งพบทั่วไปหลายแห่งในอุษาคเนย์และทางตอนใต้ของประเทศไทย มีลักษณะรูปทรงกระบอกตัด ตรงกลางบนหน้ากลองทำเป็นลวดลายต่างๆ เช่น ทำเป็นรูปพระอาทิตย์ฉายรัศมี มีลวดลายประดับตกแต่งเป็นรูปทรงเรขาคณิต มีรูปสัตว์ต่างๆ เช่น รูปฝูงกวาง นกเป็ดน้ำ รูปคนเล่นดนตรี คนกำลังนวดข้าว หรือตีกลอง มีรูปคนนุ่งห่มเครื่องแต่งกายประดับด้วยขนนก รูปคนร้ายรำ มีรูปสิ่งก่อสร้างต่างๆ รูปบ้านมีใต้ถุนสูง รูปคนพายเรือ รูปทหารแบกปืน ถือกหลาวและยิงธนู นอกจากนี้มีโหระทึกบางชิ้น มีรูปหล่อลอยตัวแสดงท่าทางการผสมพันธุ์ของกบหรือการร่วมเพศของมนุษย์ ประดับอยู่ที่ขอบด้านบนสุดของมโหระทึกทั้งสี่มุม แสดงถึงความอุดมสมบูรณ์และลัทธิการบูชาธรรมชาติ เพราะกลองมโหระทึกจะใช้ตีในงานฉลองพิธีสำคัญๆ เช่น พิธีขอฝน เป็นต้น

คติและความสำคัญของการตีกลองมโหระทึก ยังมีปรากฏหลงเหลืออยู่ในสังคมไทยแม้ในปัจจุบัน เช่น ในพระราชพิธีจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ พราหมณ์ผู้ประกอบพิธีจะสวดมนต์พร้อมทั้งเจ้าหน้าที่ประโคมดนตรีและตีกลองมโหระทึกเพื่อความศักดิ์สิทธิ์ อีกพิธีหนึ่งที่สำคัญมากสำหรับพระมหากษัตริย์คือ พระราชพิธีบรมราชาภิเษกขึ้นครองพระราชสมบัติ เจ้าพนักงานจะประโคมฆ้องชัย สังข์ แตร มโหระทึก และดุริยางค์ ประกอบพิธีกรรมด้วยเช่นกัน

หากสันนิษฐานตามหลักฐานต่างๆ ที่ค้นพบ ทำให้นักวิชาการระบุว่า อุษาคเนย์ เป็นบริเวณที่รู้จักการปลูกข้าวได้แล้ว ก่อนได้รับวัฒนธรรมจากทั้งจีนและอินเดีย¹⁵ และมีการติดต่อค้าขายระหว่างเมืองท่าทางทะเล เป็นการค้า

สองทางระหว่างพ่อค้านักเดินเรือ ทั้งจากท้องถิ่นและจากต่างชาติ ซึ่งเป็นวิธีการเช่นเดียวกับที่พบในสมัยต่อมา ทุกๆ ปี พ่อค้าจากถิ่นต่างๆ จะไปค้าขายยังเมืองท่าที่ตนเคยไปเป็นประจำ และจะตั้งหลักแหล่งอาศัยอยู่ในเมืองนั้นตลอดฤดูค้าขายซึ่งขึ้นอยู่กับฤดูลมมรสุมเป็นสำคัญ และมีพ่อค้าบางกลุ่มไม่ยอมกลับบ้านเมืองของตนแม้ถึงฤดูมรสุมก็ตาม แต่จะทำหน้าที่รวบรวมผลผลิตพื้นเมืองต่างๆ ไว้คอยเรือสินค้ามารับไปขายต่อ หรือ ทำหน้าที่เป็นพ่อค้าคนกลาง¹⁶ ลักษณะเช่นนี้ทำให้เกิดเมืองท่าค้าขายที่มีความมั่งคั่งและมีความสำคัญต่อมาในดินแดนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขง อย่างไรก็ตาม บริเวณส่วนใต้ของสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขงใกล้ปากแม่น้ำ ยังอยู่ในระยะก่อร่างสร้างตัวของภูมิภาค เป็นเพียงที่ลุ่ม หนองน้ำ และเป็นป่าซึ่งยังไม่ค่อยมีผู้คนอาศัยอยู่¹⁷

อาณาจักรโบราณและการเข้าครอบครองดินแดน สามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขงของเวียดนาม

มีหลักฐานเอกสารภาษาจีน¹⁸ กล่าวถึงเมืองท่าที่สำคัญในราวคริสต์ศตวรรษที่ 1 ในลุ่มแม่น้ำโขงตอนใต้ ชื่อ ฟูนัน (ฟูนานในสำเนียงกวางตุ้ง ฟูนานในสำเนียงไหหลำ ให้นำหรือพานำในจดหมายเหตุหลวงจีนอู่จิง)¹⁹ เป็นชื่อจีนเรียกเมืองที่ตั้งขึ้นก่อนอาณาจักรกัมพูชา ซึ่งตั้งอยู่ตามลำน้ำโขงระหว่างเมืองไซดกจนถึงเมืองพนมเปญ ชื่อนี้อาจเทียบเคียงได้กับการออกเสียงในภาษาถิ่นมอญ-เขมรว่า พนม แปลว่า ภูเขา ซึ่งพบเช่นเดียวกับคำในภาษาสันสกฤตตรงกับตำแหน่งของราชวงศ์ไศยลราชหรือภารวาทาภูบาล แปลว่า "เจ้าแห่งภูเขา" เพราะเป็นธรรมเนียมที่ผู้ปกครองจะถือเอาภูเขาเป็นสถานที่ประกอบพิธีทางลัทธิความเชื่อที่มีเทพเจ้าหรือภูติผีปีศาจประจำอาณาจักร²⁰ เมืองหลวงของฟูนันครั้งหนึ่งเคยอยู่ที่เมือง "วยาธปุระ" แปลว่า "เมืองของนายพราน" อยู่ห่างจากทะเลราว 120 ไมล์ หรือประมาณ 200 กิโลเมตร ใกล้ภูเขาบาพนมและตำบลบานัมในเมืองไพรเวงประเทศกัมพูชาในปัจจุบัน²¹

ชาวจีนบันทึกไว้ว่า มีเมืองท่าซึ่งในปัจจุบันรู้จักกันในชื่อ อ็อกแกว หรือ ออกแก้ว เป็นเมืองสำคัญตั้งอยู่ริมทะเลในที่ราบแม่น้ำโขงฝั่งอ่าวไทย อยู่ห่าง

จากทะเลราว 3 ไมล์ หรือประมาณ 5 กิโลเมตร เมืองนี้เป็นแหล่งชุมชนที่ใหญ่มาก มีการสร้างบ้านเรือนใต้ดินสูง มีคลองชลประทานตัดกันไปมาบนพื้นที่กว่า 200 ตารางกิโลเมตร คลองเหล่านี้สร้างขึ้นด้วยความชำนาญ เพื่อทดน้ำที่เกินความต้องการออกจากบริเวณที่เคยเป็นบึงเต็มไปด้วยโคลนและๆ แม้แต่ต้นไม้ก็เกือบจะขึ้นไม่ได้ ให้กลายเป็นพื้นที่นาปลูกข้าวเลี้ยงประชากรจำนวนมาก ซึ่งส่วนใหญ่อาศัยอยู่ตามเมืองต่างๆ ริมหะเลสาบ เมืองเหล่านี้เชื่อมด้วยคลองขนาดใหญ่จนสามารถแล่นเรือเดินทะเลผ่านเข้าออกได้ เมืองออกแก้วจึงเป็นศูนย์กลางการค้าและอุตสาหกรรม เพราะที่ตั้งของเมืองอยู่บนเส้นทางการค้าและการเดินเรือระหว่างซีกโลกตะวันตกและจีน เหมาะสมกับการติดต่อค้าขายกันโดยตรง ระหว่างเมืองท่าที่สำคัญต่างๆ ในอุษาคเนย์ เช่น ไทย มลายู อินโดนีเซีย อินเดีย และเปอร์เซีย รวมทั้งติดต่อโดยทางอ้อมกับดินแดนตะวันตกเช่นในแถบเมดิเตอร์เรเนียนด้วย ในยุคนี้จึงเป็นสมัยที่อุษาคเนย์กำลังเข้าสู่ยุคประวัติศาสตร์ หมายถึง การมีบันทึกเรื่องราวเป็นลายลักษณ์อักษร ไม่ได้หมายความว่าถึงระดับความเจริญรุ่งเรืองของอารยธรรม

เมืองออกแก้วมีลักษณะพิเศษมากเพราะวัฒนธรรมเป็นแบบครึ่งพื้นเมืองครึ่งต่างถิ่น ลักษณะต่างถิ่นนี้หมายถึงวัฒนธรรมอินเดียเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งตรงกับเอกสารจีนที่บันทึกเรื่องราวเกี่ยวกับต้นกำเนิดของอาณาจักรพุนันไว้ว่า

"ครั้งโบราณ ประเทศนี้มีเจ้าแผ่นดินเป็นผู้หญิงทรงนามว่าหลิวเหย (แปลว่าไบนอน) ครั้งนั้นมีชายคนหนึ่งชื่อหวันถิน (ว่าตรงกับเกาณชนียในสันสกฤต หรือ โกลนทัณญในบาลี) มาแต่ประเทศกิ (เมืองอะไรไม่ทราบเข้าใจกันว่ามาจากอินเดีย หรือไม่เช่นนั้นก็ชวา เป็นเรื่องยังถกเถียงกันทราบไม่ได้แน่) ชายชื่อโกลนทัณญนี้ (จะเป็นเชื้อพราหมณ์หรือกษัตริย์ทราบไม่ได้แน่อีก บางท่านว่าเป็นเชื้อเจ้านาย) นิमितฝันไป ว่าเทวดาประทานธนูให้คันหนึ่ง และสั่งให้ลงเรือสำเภาออกทะเลไป รุ่งเช้าโกลนทัณญก็ไปที่เทวาลัย พบธนูดังที่นิमितฝันไว้ ครั้นแล้วโกลนทัณญก็ลงเรือสำเภาแล่นมาสู่ประเทศพุนัน กล่าวถึงนางหลิวเหย เห็นเรือสำเภาเข้ามา ก็พาทหารลงเรือมาต้อนรับเพื่อไม่ให้คน

ในเรือลำเกาขึ้นบก โกลนทัณญจึงเอาธนูยิง ลูกธนูแล่นทะลุข้างเรือของนาง หลิวเหยย เข้าไปถูกพวกทหารชาวเมืองบางคน นางหลิวเหยยตกใจอมอ่อนน้อม โกลนทัณญจึงรับนางไว้เป็นชายา และเอาผ้าห่อหุ้มกายให้ เพราะนางไม่มีผ้านุ่ง"²²

แม้เรื่องตำนานที่เล่านี้จะไม่ใช่เรื่องจริงทั้งหมด แต่มีเค้าโครงของความจริงปรากฏอยู่บ้าง เช่น การเดินทางเข้ามาของชาวต่างชาติ และมีบทบาทเหนือชาวพื้นเมืองโดยการแต่งงานกับหัวหน้าเผ่า ชาวพื้นเมืองสู้ไม่ได้เพราะอาวุธมีประสิทธิภาพน้อยกว่า แต่เดิมชาวพื้นเมืองแถบลุ่มแม่น้ำโขงคงเป็นชาวป่าอยู่แบบเรียบง่าย ไม่นุ่งผ้า หรือ นุ่งผ้าน้อยชิ้น จนหัวหน้าเผ่าต้องถูกเอาผ้ามาห่อหุ้มร่างกายให้ และผู้คนในอุษาคเนย์คงจะนับถือเพศหญิงเป็นใหญ่ เพราะมีพระเจ้าแผ่นดินเป็นผู้หญิง ตำนานเรื่องนี้เป็นตำนานเกี่ยวกับการอธิบายต้นกำเนิดชนชาติพื้นเมืองอินเดีย กล่าวถึงการสร้างเมืองของพราหมณ์โกลนทัณญและนางนาคีโสมาธิดาพญานาค ดังที่พบในจารึกอาณาจักรจามปาที่เมืองหมีเซิน (My Son) ตอนกลางประเทศเวียดนาม นอกจากนี้ยังเป็นตำนานการสืบเชื้อสายของชาวปาลวะแถบเมืองคังยีประเทศอินเดีย และอาณาจักรกัมพูชาก็นำตำนานเดียวกันนี้มาอธิบายถึงต้นกำเนิดของบรรพบุรุษตนด้วยเช่นกัน

อาณาจักรพุนันคงเจริญรุ่งเรืองทั่วดินแดนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขง มีการขุดค้นทางโบราณคดี พบร่องรอยของฐานอาคารหลายแห่ง พบเหรียญโรมันต่างๆ เช่น รูปจักรพรรดิอังกตวนผู้ใจบุญ รูปจักรพรรดิมาร์คโอเรล รูปหินมีค่าแกะสลักรูปกษัตริย์ราชวงศ์ซซซานิค แหวนจารึกภาษาอินเดียสมัยคริสต์ศตวรรษที่ 2 ถึง 5 และหินสลักรูปซึ่งได้รับแรงบันดาลใจจากศิลปะกรีก เอกสารจีนกล่าวว่า เมืองต่างๆ ของราชอาณาจักรพุนันล้วนมีกำแพงล้อมรอบ มีปราสาทราชวังและบ้านเรือนของประชาชน ประชาชนมีหน้าตาน่าเกลียดทุกคน ผิวดำ ผมหยิก เดินเปลือยกาย และเท้าเปล่า แต่มีความสามารถในการเพาะปลูก ชอบแกะสลักเครื่องประดับ ชอบสักตหิน ภาชนะที่ใช้สอยจำนวนมากทำด้วยเงิน มีการเสวยภาษีด้วยทองคำ เงิน ไช่มุก หรือเครื่องหอม มีหนังสือและที่เก็บเอกสาร ใช้ตัวอักษรคล้ายกับอักษรอินเดียแต่เดิม²³

ในเอกสารจีนยังให้ข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับลักษณะของสังคัมพูนันว่า มีการใช้ทาสที่ได้มาจากการส่งทหารไปทำสงครามตามหัวเมืองต่างๆ มีการค้าทองคำ ค่าเงิน ค่าผ้าไหม มีการทำแหวนและสร้อยข้อมือด้วยทองคำ มีถ้วยชามทำด้วยเงิน กษัตริย์ประทับอยู่ในปราสาทหลายชั้น ประชาชนทั่วไปมีบ้านเรือนยกพื้น ใช้ใบไม้มุงหลังคาเป็นใบต้นไผ่ซึ่งขึ้นอยู่ริมทะเล

บันทึกจีนกล่าวต่อไปอีกว่า เห็นเรือยาว 80 ถึง 90 ฟุต กว้าง 6 ถึง 7 ฟุต หัวเรือและท้ายเรือเหมือนหัวและหางปลา กษัตริย์ของชาวพูนันจะเสด็จไปไหนมาไหนบนหลังช้าง ชาวพูนันจะพักผ่อนหย่อนใจด้วยการชนไก่ และชนสุกร เมื่อมีเรื่องทะเลาะวิวาทเกิดคดีความกันจะตัดสินด้วยวิธีเสี่ยงทาย "คู่ความจะต้องทิ้งแหวนทองและไขลงในน้ำที่กำลังเดือดแล้วจะต้องหยิบของนั้นขึ้นมา บางทีก็เอาไข่เหล็กเผาจนแดงแล้วมาคล้อยมือทั้งสองเป็นระยะ 7 ก้าว ถ้าเป็นผู้กระทำผิดมือก็จะหลุด แต่ถ้าเป็นผู้บริสุทธิ์จะไม่เจ็บปวดเลย ในบางคดีก็มีการเอาคู่ความลงดำน้ำ ฝ่ายถูกถึงลงไปใต้น้ำก็ไม่จม ฝ่ายผิดจะจมน้ำ"²⁴

หลักฐานของจีนอีกฉบับให้รายละเอียดเกี่ยวกับประเพณีของชาวพูนันว่า "ที่ที่ราษฎรชาวพูนันอาศัยอยู่ ราษฎรจะไม่ขุดบ่อไว้ ครอบครวัชาวพูนันหลายสิบครอบครวัจะมีแหล่งน้ำร่วมกัน แล้วก็ใช้น้ำจากบ่อนั้น ประเพณีของพูนัน คือ การเคารพเทพดาในสวรรค์ และได้ทำรูปเคารพด้วยทองคำรูปเทพเจ้าบางองค์มีสองพักตร์ สีกร บางองค์ที่มีสี่พักตร์ก็มีหัตถ์แปดกร ถือของต่างๆ กัน บางทีถือนก บางทีถือคนหรือสัตว์จตุบาท ถือนางอาทิตย์ ดวงจันทร์ เวลา กษัตริย์ประทับนั่งจะเอนองค์ลงข้างหนึ่ง ยกพระชาณูข้างขวาขึ้น ปลอຍพระชาณูข้างซ้ายลงกับพื้น มีผู้ถวายโถทองและเครื่องเผากำยานซึ่งวางอยู่บนผ้าผาย เมื่อมีการไว้ทุกข์จะมีประเพณีการโกนหนวดและโกนผม ในการทำศพผู้ตายมีวิธีทำศพอยู่ 4 วิธีด้วยกัน ได้แก่ การใช้น้ำ ทิ้งศพลงในแม่น้ำ วิธีใช้ไฟคือ เผาศพจนเป็นเถ้า วิธีใช้ดินคือ ผึ่งศพลงในหลุม และวิธีใช้เหล็กคือ ทิ้งศพไว้ในทุ่งนาให้นักจิกทิ้ง"²⁵

ในช่วงเวลาจากคริสต์ศตวรรษที่ 1 ถึง 9 อาณาบริเวณใกล้เคียงมีอาณาจักรอื่นๆ ก่อตัวขึ้นพร้อมๆ กับอาณาจักรพูนัน เช่น อาณาจักรจามปา

ทางตะวันออกบริเวณตอนกลางประเทศเวียดนามในปัจจุบัน อาณาจักรทวารวดีตอนกลางบริเวณดินดอนสามเหลี่ยมลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา และในบริเวณลุ่มแม่น้ำอิระวดีอาณาจักรศรีเกษตรก็ก่อตั้งขึ้น อาณาจักรเหล่านี้ล้วนรับอิทธิพลทางวัฒนธรรมจากอินเดียทั้งสิ้น

ราชวงศ์กษัตริย์ของอาณาจักรฟูนันสืบราชสมบัติมาเป็นลำดับตามแบบการปกครองอย่างระบอบมหาราชาในอินเดีย ในขณะที่ยังเคารพนับถือภูติผีและประเพณีตามแบบประเพณีดั้งเดิมอยู่ พระนามกษัตริย์ที่มีชื่อเสียงที่สุด ได้แก่ ฟันมัน หรือ ฟันซีมัน ผู้มีความสามารถในการรบจนมีประเทศราชอยู่ทั่วอาณาบริเวณที่ราบลุ่มสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขง ต่อมาในยุคสามก๊กของประเทศจีน ตรงกับกษัตริย์ฟูนันชื่อ พระเจ้าฟันจัน ทรงส่งคณะทูตไปอินเดียในปี ค.ศ.225 และส่งคณะทูตไปเมืองจีน ในปี ค.ศ.243

ต่อมาระหว่างปี ค.ศ.245 ถึง 250 จีนส่งคณะทูตมาฟูนันและได้เข้าเฝ้าพระเจ้าฟานเชือน กระทั่งในตอนกลางคริสต์ศตวรรษที่ 4 ราวปี ค.ศ.357 ชาวจีนที่เดินทางมาฟูนันบันทึกว่า มีชาวอินเดียชื่อหรือตำแหน่ง ทันจัน ได้ครองอาณาจักรฟูนัน หลายปีต่อมาราวปี ค.ศ.503 อาณาจักรฟูนันมีกษัตริย์ทรงพระนามว่า พระเจ้าชัยวรมัน ซึ่งเป็นผู้ที่เมืองจีนยกย่องว่าเป็น "ขุนพลผู้ปราบภาคใต้จนราบคาบ กษัตริย์แห่งฟูนัน"²⁶ และยุคนี้เป็นยุคที่ฟูนันมีความยิ่งใหญ่และเจริญรุ่งเรืองถึงขีดสุด จนกระทั่งในปี ค.ศ.514 พระเจ้าชัยวรมันสวรรคต พระราชโอรสนาม รุทธวรมัน จึงชิงบัลลังก์จากพระเชษฐาต่างมารดา และครองราชย์ต่อมาจนกระทั่งถึงปี ค.ศ.539 ฟูนันก็ส่งราชทูตไปเมืองจีนอีกครั้ง

ในครั้งหลังของคริสต์ศตวรรษที่ 6 อาณาจักรฟูนันเริ่มเสื่อมอำนาจลง เพราะถูกโจมตีโดยอาณาจักรทางเหนือซึ่งชาวจีนเรียกว่า เจนละ แต่บันทึกของฝ่ายจีนก็กล่าวไว้ ยังมีคณะทูตจากฟูนันเดินทางไปเมืองจีนอีกในปี ค.ศ.588 และอีก 2 คณะระหว่างปี ค.ศ.618 ถึง 626 ครั้งหนึ่ง และระหว่าง ค.ศ. 627 ถึง 649 อีกครั้งหนึ่ง

เมื่อดินแดนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขงถูกอิทธิพลของอาณาจักรเจนละเข้าครอบครองกลายเป็นศูนย์กลางของอาณาจักรเจนละทางใต้ หรือ เจนละน้ำ จนกระทั่งถึงคริสต์ศตวรรษที่ 9 ในปี ค.ศ.802 เมื่อพระเจ้าชัยวรมันที่ 2

ทรงสถาปนาลัทธิ "เทวราชา" รวมอาณาจักรเจนละบกและเจนละน้ำเข้าด้วยกัน และสถาปนาอาณาจักรเขมร ชื่อว่า อาณาจักรพระนคร (Angkor) เป็นเมืองหลวง สืบทอดพระราชวงศ์ครอบครองดินแดนกว้างขวางทั่วดินแดนอุษาคเนย์ ภาคพื้นทวีป ระหว่างคริสต์ศตวรรษที่ 9 ถึง 13 กษัตริย์ของอาณาจักรพระนคร ทรงสร้างสรรคอารยธรรมต่างๆ มากมาย ที่เรารู้จักกันเป็นอย่างดีคือ พระเจ้าสุริยวรมันที่ 2 ผู้สร้างนครวัด และพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 ผู้สร้างเมืองนครธม อำนาจของอาณาจักรเขมรในยุคที่รุ่งเรืองที่สุดมีอาณาเขตทางตะวันตกครอบคลุมดินแดนลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ทางเหนือไปไกลถึงดินแดนลาวทางตะวันออกติดกับอาณาจักรจามปา และทางใต้ครอบครองดินแดนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขง

ในคริสต์ศตวรรษที่ 10 อาณาจักรเวียดนามซึ่งอยู่ร่วมกับอาณาจักรจีนมายาวนานนับพันปีได้สถาปนา อาณาจักรไต่เวียด (Dai Viet) แยกตัวออกมาเป็นเอกราชจากจีนได้สำเร็จ และในปี ค.ศ.1010 พระเจ้าลี่ท้ายโต (Ly Thai To) ทรงย้ายเมืองหลวงมาที่เมืองทังลอง (Thang Long) ตั้งอยู่บริเวณดินดอนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำแดง หรือ เมืองฮานอย ในปัจจุบัน²⁷ อาณาจักรเวียดนามต้องต่อต้านสู้รบกับกองทัพจีนที่บุกมารุกรานอยู่หลายต่อหลายครั้งตลอดสมัยของราชวงศ์ลี (Ly) และราชวงศ์เตริน (Tran)

ก่อนหน้านี้อาณาจักรจามปา (Champa) ซึ่งเจริญรุ่งเรืองมาพร้อมๆ กับอาณาจักรพุนัน ได้ส่งกองทัพไปร่วมรบกับอาณาจักรไต่เวียดเพื่อต่อต้านอิทธิพลจีนหลายครั้ง ส่วนอาณาจักรจามปาเอง ก็มีความขัดแย้งกับอาณาจักรพระนครหรืออาณาจักรเขมรอยู่ด้วย ทั้งสองทำสงครามกันหลายต่อหลายครั้ง ต่างผลัดกันแพ้ผลัดกันชนะอยู่ตลอดหลายร้อยปี อาณาจักรเขมรซึ่งมีความรุ่งเรืองเข้มแข็งมากในสมัยของพระเจ้าสุริยวรมันที่ 2 มีอำนาจครอบคลุมไปถึงดินแดนลาวติดกับพรมแดนเวียดนามในปัจจุบัน ในปี ค.ศ.1128 พระองค์ส่งกองทัพไปรุกรานไต่เวียดถึง 2 ครั้ง แต่ไม่สำเร็จ จึงหันมาโจมตียึดครองอาณาจักรจามปาได้ในปี ค.ศ.1145

อีก 2 ปีต่อมาคือในปี ค.ศ.1147 อาณาจักรจามปายกกองทัพไปโจมตีอาณาจักรเขมรและยึดครองอาณาจักรพระนครได้บ้าง อีก 4 ปีต่อมา กองทัพ

เขมรก็ขับไล่อิทธิพลจามปาออกไปได้ และกลับมามีอำนาจเหนือพื้นที่ดินดอนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขงอีกครั้ง จนกระทั่งในปี ค.ศ.1191²⁸ อาณาจักรเขมรในสมัยของพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 ยกกองทัพไปตีกรุงวิชัย เมืองหลวงของอาณาจักรจามปาได้สำเร็จ นับเป็นชัยชนะครั้งยิ่งใหญ่ของอาณาจักรเขมรเหนืออาณาจักรจามปา พระเจ้าชัยวรมันที่ 7 จึงโปรดฯ ให้สลักภาพเหตุการณ์ครั้งนี้เอาไว้ที่ปราสาทบายนในเมืองพระนคร ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา อิทธิพลของอาณาจักรจามปาก็อ่อนกำลังลงตกอยู่ในฐานะลำบาก เพราะมีมหาอำนาจใหญ่สองด้านขนานอยู่ ทั้งอาณาจักรได้เวียดทางเหนือ และอาณาจักรเขมรทางตะวันตก

ในคริสต์ศตวรรษที่ 13 มีอาณาจักรไทยเริ่มก่อตัวขึ้นที่สุโขทัย และมีอำนาจมั่นคงอย่างแท้จริงในราวศตวรรษที่ 14 เมื่ออาณาจักรไทยที่อยุธยาสถาปนาความเข้มแข็งและเจริญรุ่งเรืองขึ้นเหนือบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ในปี ค.ศ.1351²⁹ จากนั้นอาณาจักรไทยได้ยกกองทัพบุกไปโจมตีอาณาจักรอื่น ที่สำคัญที่สุดคือการรุกรานโจมตีอาณาจักรเขมรที่เมืองพระนคร ครั้งแรกในปี ค.ศ.1369 ในสมัยพระเจ้าอู่ทอง ครั้งที่สองในปี ค.ศ.1388 ในสมัยพระราเมศวร³⁰ ครั้งที่สามในปี ค.ศ.1431 ในสมัยเจ้าสามพระยา ทำให้อิทธิพลของอาณาจักรเขมรอ่อนกำลังลง ในการโจมตีครั้งที่สามทำให้เขมรต้องย้ายเมืองหลวงลงมาทางใต้เพื่อหนีการรุกรานของอาณาจักรไทยซึ่งตามมาโจมตีอีกหลายครั้ง³¹

ทางฝ่ายเวียดนามในคริสต์ศตวรรษที่ 15 ราวปี ค.ศ.1427 เลอเย (Le Loi) ได้สถาปนาราชวงศ์เล (Le) และขับไล่อิทธิพลจีนได้อย่างเด็ดขาด ทำให้เวียดนามมีความมั่นคงทางการเมืองและพยายามขยายอิทธิพลของตนลงมาทางตอนใต้ จนกระทั่งสามารถยึดครองอาณาจักรจามปาได้สำเร็จในปี ค.ศ.1471³² และขยายดินแดนให้กว้างขวางต่อไปอีก ราว 200 กว่าปีต่อมาเวียดนามยังคงดำเนินนโยบายเคลี่อนลงได้อยู่เรื่อยมา เวียดนามยกกองทัพบุกโจมตีอาณาจักรเขมร ซึ่งถอยหนีมาจากการรุกรานของอาณาจักรไทย ในที่สุดอาณาจักรเวียดนามจึงยึดเอาดินแดนบริเวณดินดอนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขงจรดถึงฝั่งอ่าวไทยได้สำเร็จในปี ค.ศ.1708³³

ในตอนปลายคริสต์ศตวรรษที่ 17 เป็นต้นมา เมื่อราชวงศ์แมนจูโค่นล้มราชวงศ์หมิงในประเทศจีนได้สำเร็จ กลุ่มชาวจีนจากราชวงศ์หมิงเดิมอพยพลี้ภัยมาอยู่อาณาจักรเวียดนาม กษัตริย์เวียดนามจึงอนุญาตให้ไปอาศัยอยู่แถบบริเวณแม่น้ำด่งนายและสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขง ประชากรในพื้นที่นี้จึงประกอบด้วย ชาวเวียดนาม ชาวจาม ชาวเขมร และชาวจีน

ไทยส่งกองทัพไปช่วยตระกูลเหงียนสู้รบในดินแดนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขง

คริสต์ศตวรรษที่ 18 เวียดนามเองเกิดความขัดแย้งทางการเมืองภายในราชสำนัก ซึ่งมีขุนศึกสองตระกูลใหญ่คือ ตระกูลตริन्ह (Trinh) ปกครองเวียดนามเหนือ และ ตระกูลเหงียน (Nguyen) เป็นผู้นำการขยายอิทธิพลเวียดนามลงมาปกครองทางตอนใต้ ทั้งสองตระกูลปกครองเวียดนามอย่างไม่เป็นธรรม ขุนนางข้าราชการชั้นสูงต่างกดขี่ข่มเหงประชาชนโดยเฉพาะการยึดครองที่ดินทำกิน ขูดรีดเก็บภาษี และแรงงาน จนเกิดความเดือดร้อนทั่วทุกแห่งในเวียดนาม แต่ความขัดแย้งในบริเวณดินดอนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขงมีไม่รุนแรงนักเนื่องจากมีที่ดินกว้างใหญ่และอุดมสมบูรณ์³⁴

อย่างไรก็ตาม ในปี ค.ศ.1771 เกิดขบวนการเตี้ยเซิน (Tay Son) ขึ้นในมณฑลบิन्हดีन्ह (Binh Dinh) เพื่อต่อต้านการปกครองที่กดขี่นี้ และสามารถปราบอำนาจของตระกูลตริन्हทางเหนือและตระกูลเหงียนทางใต้ลงได้ โดยในปี ค.ศ.1776 พวกเตี้ยเซินบุกเข้าโจมตีเมืองยาดินห์ (Gia Dinh) หรือเมืองไซ่ง่อนในปัจจุบัน ซึ่งเป็นเมืองปกครองของขุนศึกตระกูลเหงียน แต่เหงียนแอนห์ (Nguyen Anh) พาดครอบครัวและผู้ติดตามหลบหนีไปได้ โดยหนีไปทางบริเวณตะวันตกของพื้นที่สามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขง

เหตุการณ์ตอนที่ เหงียนแอนห์ ซึ่งไทยเรียกว่า องเชียงสือ พาดครอบครัวหนีตายจากการโจมตีของพวกเตี้ยเซิน มาพึ่งพระบรมโพธิสมภารของกษัตริย์ไทย มีปรากฏอยู่ในเอกสารฝ่ายไทยดังนี้

"ในปีชาล จัตวาศก จุลศักราช 1144 ปีนั้น³⁵ ฝ่ายข้างเมืองญวน องไกเซิน เจ้าเมืองกุยเยิน ยกกองทัพมาตีไซ่ง่อน องเชียงสือเจ้าเมืองยกพลทหารออก

ต่อรบ ด้านทานมิได้ก็แตกฉานพ่ายหนีทิ้งเมืองเสีย พามารดาและบุตรภรรยา และขุนนางสมัครพรรคพวก ลงเรือแล่นหนีมาทางทะเล ขึ้นอาศัยอยู่ ณ เกาะกระบือ พระยาชลบุรี พระระยอง ออกไปตระเวนสลัดถึงเกาะกระบือ พบองเชียงสือๆ เล่าความให้พระยาชลบุรี และพระระยองฟังว่า องเชียงสือเป็นบุตรของนางเวียง เป็นหลานพระเจ้าแผ่นดินญวน บ้านเมืองเสียแก่ข้าศึกหนีมา พระยาชลบุรี พระระยอง รู้ความแล้วจึงชวนองเชียงสือให้เข้ามากรุง องเชียงสือยังมีไว้ใจจึงว่า องเชียงซุนผู้อาหนีเข้าไปพึ่งพระบารมีคนหนึ่งแล้ว ท่านก็ฆ่าเสีย พระยาชลบุรี พระระยองจึงบอกว่า เดียวนี้เปลี่ยนแผ่นดินใหม่ พระบาทสมเด็จพระบรมพิตรพระเจ้าอยู่หัว³⁶ ทรงพระกรุณาโอบอ้อมแก่ไพร่ฟ้าข้าแผ่นดินและอาณาประชาราษฎร์เป็นอันมาก ไม่ดุร้ายเหมือนพระเจ้าแผ่นดินองค์ก่อน³⁷ ให้องเชียงสือเข้าไปพึ่งพระเดชพระคุณอยู่ ณ กรุงเกิด เห็นจะทรงพระเมตตาชุบเลี้ยงองเชียงสือดอก องเชียงสือก็ยอมตัวเป็นบุตรเลี้ยงพระยาชลบุรี พระยาชลบุรีจึงพาองเชียงสือเข้ามาแวะพักที่เมืองชลบุรี แล้วบอกเข้ามา ณ กรุงเทพมหานคร โปรดให้มีตราให้พาองเชียงสือเข้ามาเฝ้า พระยาชลบุรีจึงพาองเชียงสือเข้ามาถึงกรุง เมื่อเดือนสี่ข้างขึ้น ปีชวด จัตวาศก จุลศักราช 1144 เมื่อองเชียงสือเข้ามากรุงเทพมหานครนั้น อายุองเชียงสือได้ 33 ปี จึงโปรดเกล้าฯ ให้องเชียงสือกับครอบครัวไปตั้งบ้านเรือนอยู่ที่ใต้บ้านต้นลำโรง ซึ่งภายหลังพระราชทานให้กงสุลโปรตุเกสอยู่มาจนทุกวันนี้ พระราชทานเบี้ยหวัดองเชียงสือปีละ 5 ชั่ง แล้วพระราชทานเครื่องยศศาดหมาก คนโททอง กระบี่ บั้งทอง กลดคันสั้น ทรงพระกรุณาชุบเลี้ยงเหมือนนักร้อง³⁸..."³⁹

ในปี ค.ศ.1783 ราชสำนักไทยส่งกองทัพนำโดยพระยานครสวรรค์ไปตีเมืองไซ่งอน กองทัพพวกเตี้ยเซินซึ่งยกมาด้านกองทัพไทยเอาไว้ ที่บริเวณเมืองสะแดกระหว่างทางก่อนถึงไซ่งอน พระยานครสวรรค์ตีกองทัพพวกเตี้ยเซินได้สำเร็จ แต่พระยานครสวรรค์ถูกราชสำนักเขมรกล่าวหาว่าคิดกบฏจึงถูกราชสำนักไทยจับตัวไปประหารชีวิต ณ ป่าช้าวัดโพธาราม⁴⁰

ในปี ค.ศ.1784 กองทัพไทยยกพลเข้ามาทางตะวันตกของปากแม่น้ำโขง มีทหารจำนวน 2 หมื่นคน บางหลักฐานระบุว่า 5 หมื่นคน พร้อมเรือ 300 ลำ เข้าปะทะโจมตีกับกองทัพของพวกเตี้ยเซิน ทหารไทยสู้ไม่ได้จึงต้องถอย

เข้าเกยตื้นที่บนฝั่งแม่น้ำมี้อ (My Tho) ในอำเภอแหริ่งเกิมสว่ายมี๊ต (Rach Gam Xoai Mut) ฝ่ายไทยเหลือทหารเพียง 2 พันคน ถอยหนีไปทางทิศตะวันตกของแม่น้ำโขงตามเดิมเมื่อวันที่ 25 มกราคม ค.ศ.1785⁴¹ เอกสารฝ่ายไทยกล่าวว่า กองทัพทหารไทยครั้งนี้มี สมเด็จพระเจ้าหลานเธอ เจ้าฟ้ากรมหลวงหริรักรักษ์ เป็นแม่ทัพคุมทหารจำนวน 5,000 นาย พร้อมกองทัพเรือ แต่พ่ายแพ้กลับไป พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าฯ ทรงพิโรธมาก มีรับสั่งให้ลงพระราชอาชญาประหารชีวิต แต่สมเด็จพระที่นั่งฯ ได้กราบทูลขอพระราชทานอภัยโทษให้ เจ้าฟ้ากรมหลวงหริรักรักษ์จึงไม่ถูกลงพระราชอาชญา⁴²

หลังจากเหตุการณ์นี้ ราชสำนักไทยส่งกองทัพไปสู้รบกับพวกเตี๋ยเซินอีกหลายต่อหลายครั้ง แต่ไม่ประสบความสำเร็จซักที จนเหียงนแอนห์ต้องหนีออกจากกรุงเทพฯ มาสู้รบด้วยตนเอง

เหียงนแอนห์ขอความช่วยเหลือจากฝรั่งเศสและการตกเป็นอาณานิคมของเวียดนาม

เมื่อกองทัพไทยไม่สามารถช่วยเหลืออะไรได้ เนื่องจากติดพันสงครามเก้าทัพทางด้านตะวันตก เหียงนแอนห์จึงหันไปขอความช่วยเหลือจากบาทหลวงชาวฝรั่งเศสชื่อ ปิโย เดอบเฮน (Pigneau de Behaine) สังฆราชแห่งอาดรัง (Bishop of Aran) ซึ่งแนะนำให้เหียงนแอนห์ขอความช่วยเหลือไปยังราชสำนักฝรั่งเศส บาทหลวงปิโยจึงนำโอรสองค์หนึ่งของเหียงนแอนห์ชื่อ เจ้าชายคานห์ (Kanh) พระชนมายุ 4 พรรษา ไปเข้าเฝ้าพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ในวันที่ 28 พฤศจิกายน ค.ศ.1787⁴³ และลงนามในสนธิสัญญาให้ความช่วยเหลือทางการทหารเพื่อแลกกับการที่เวียดนามจะยกเมืองท่าตูราน (Tourance) ตลอดจนถึงสิทธิพิเศษทางการค้าในเวียดนามให้แก่ฝรั่งเศสแต่เพียงประเทศเดียว และให้เวียดนามตกลงว่าจะกีดกันชาวยุโรปอื่นๆ ออกไปด้วย แต่ราชวงศ์ของฝรั่งเศสถูกโค่นล้มลงในการปฏิวัติปี ค.ศ.1789 จึงไม่สามารถส่งทหารมาช่วยเหียงนแอนห์ได้เต็มที่ แต่เหียงนแอนห์กลับโชคดี พวกเตี๋ยเซินเกิดปัญหาภายในและผู้นำคนสำคัญของเตี๋ยเซินเองก็เสียชีวิตลง

ในที่สุดปี ค.ศ.1802 เหียงนแอนห์สามารถฟื้นฟูอำนาจของตระกูลเหียงนได้อีกครั้งหนึ่ง ขึ้นครองราชย์เป็นกษัตริย์มีพระนามว่า พระเจ้ายาลอง

(Gia Long) และทรงย้ายราชสำนักมาตั้งที่เมืองเว้ (Hue) ตอนกลางของเวียดนาม ในเอกสารฝ่ายไทยกล่าวถึงเหตุการณ์ตอนนี้ว่า "ลุลจตุศักราช 1164 ปีจอ 44 จัตวาศก เป็นปีที่ 21 ในรัชกาลที่ 1 เจ้าอนัมก็มีพระราชสาส์นเข้ามา 1 ฉบับ....ในปี นั้นเจ้าอนัมก็มีพระราชสาส์นส่งมาทางเมืองเวียงจันทน์อีกฉบับหนึ่ง บอกว่า ได้เมืองเว้เมื่อ ณ เดือน 7 ขึ้น 1 ค่ำ ได้เมืองตั้งเกี้ยวเมื่อ ณ เดือน 8 แรม 6 ค่ำ ยกตัวขึ้นเป็นเจ้าแผ่นดินใหญ่ใช้ยี่ห่อว่า ยาลอง ปีที่ 1 ลงชื่อในพระราชสาส์น ว่า ดึกกวางเทือง ตั้งแต่นั้นก็มีได้ส่งต้นไม้ทองเงินเข้ามาเหมือนแต่ก่อน"⁴⁵

พระเจ้ายาลอง ทรงสถาปนาการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มีการรับข้าราชการที่สามารถผ่านการสอบคัดเลือกวิธีเดียวกับการสอบ จอหงวนของจีน ทรงยกย่องลัทธิขงจื้อเป็นหลักในการบริหารประเทศ ทรงสร้าง พระราชวังต่างๆ มีพระราชดำริให้ทำโครงการขุดคลองชลประทานขนาดใหญ่ ในดินแดนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขง⁴⁶ และใช้ประโยชน์จากที่ดินบริเวณนี้ในการเพาะปลูกข้าวจำนวนมาก เพื่อเป็นแหล่งผลิตอาหารเลี้ยงราษฎร จำนวนมากของพระองค์

ในวันที่ 31 สิงหาคม ค.ศ.1858 กองทัพเรือฝรั่งเศสเข้าโจมตีเมืองด่าหนัง (Da Nang) และเริ่มทำสงครามยึดครองเวียดนามในหลายพื้นที่ แต่ราชสำนักเว้ ก็ยอมทำสนธิสัญญาสงบศึกทุกครั้ง เนื่องจากยึดนโยบายประนีประนอม แม้จะมีการทำสนธิสัญญาครั้งแล้วครั้งเล่า ฝรั่งเศสก็ละเมิดสนธิสัญญาทุก ฉบับ เพื่อหาเรื่องทะเลาะกับเวียดนาม ในระหว่างปี ค.ศ.1859 ถึง 1868 ฝรั่งเศสดำเนินการค่อยๆ ยึดครองบริเวณที่ราบลุ่มดินดอนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขงได้ทั้งหมดรวมทั้งเมืองไซ่งอน และเร่งสำรวจจดลวดแม่น้ำโขงว่าจะสามารถใช้เป็นเส้นทางการค้าไปสู่ภาคใต้ของจีนได้หรือไม่ ในไม่ช้าฝรั่งเศสก็ รู้แน่ชัดว่าเส้นทางน้ำสายนี้ใช้ไม่ได้⁴⁷

การที่ฝรั่งเศสยึดครองบริเวณดินแดนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขงเอาไว้ นั้น ทำให้ชาวนาและขุนนางเจ้าที่ดินเวียดนามหลายกลุ่มไม่พอใจ ราชสำนักเว้ จึงต้องเจรจาทำสนธิสัญญาตกลงผลประโยชน์ที่ราบสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขง แลกกับการจ่ายเงินให้ฝรั่งเศส 20 ล้านแฟรงก์ และยอมเปิดเมืองท่า 3 เมืองในอานนามและตั้งเกี้ยวให้ฝรั่งเศสเข้าไปค้าขาย⁴⁸ ฝรั่งเศสยอมตกลง

เพราะเห็นว่าแม่น้ำโขงไม่มีประโยชน์ที่จะใช้เป็นเส้นทางการค้าไปสู่จีนได้อีกต่อไป

ในเดือนกรกฎาคม ค.ศ.1884 พระเจ้าห้ามงี (Ham Nghi) พระชนมายุ 12 พรรษาขึ้นครองราชย์ ฝรั่งเศสจึงบังคับให้เวียดนามทำสนธิสัญญาอีกฉบับเพื่อแบ่งการปกครองในเวียดนามออกเป็น 3 เขต ได้แก่ ทางใต้คือบริเวณดินแดนที่ลุ่มแม่น้ำโขง เรียกว่า โคชินจีน (Cochinchina) ที่ไซ่ง่อนให้ปกครองแบบอาณานิคมของฝรั่งเศสโดยตรง (Colony) ส่วนทางเหนือ เรียกว่า ตังเกี๋ย (Tonkin) ที่ฮานอยให้ปกครองแบบกึ่งอาณานิคมกึ่งอารักขา ทางตอนกลาง เรียกว่า อานนาม (Annam) ที่ราชสำนักไว้ให้อยู่ในอารักขา (Protectorate)⁴⁹

ต่อมาหลังจากที่ฝรั่งเศสตกลงแบ่งดินแดนในลาวและกัมพูชาจากราชสำนักไทยแล้ว ในปี ค.ศ.1887 ฝรั่งเศสก็รวม ลาว และกัมพูชา เข้ากับ 3 เขตของเวียดนาม ก่อตั้ง "อินโดจีนของฝรั่งเศส (French Indochina)" ปกครองแบบอาณานิคม ให้ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตโคชินจีน หรือ ดินแดนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขง ได้สัญชาติเป็นคนภายใต้อาณัติของฝรั่งเศส (French subjects) ส่วนในเขตอื่นๆ เป็นเพียงคนในอารักขาของฝรั่งเศส (French proteges) และฝรั่งเศสพยายามหาผลประโยชน์มากมายจากอาณานิคมแห่งใหม่นี้ ซึ่งปกครองโดยมีข้าหลวงใหญ่ฝรั่งเศส (Governor General) ประจำอยู่ที่กรุงฮานอย ขึ้นตรงต่อกระทรวงอาณานิคม (Ministry of Colonies) ของฝรั่งเศสที่กรุงปารีส⁵⁰

ในปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 รัฐบาลอาณานิคมก่อตั้งสถาบันค้นคว้าขึ้นหลายแห่ง เช่น วิทยาลัยตะวันออกไกล (Ecole de L'extreme Orient) สถาบันปาสเตอร์ สถาบันบริการอุตุนิยมวิทยา ศูนย์ธรณีวิทยาและภูมิศาสตร์ วิทยาลัยป่าไม้ และอื่นๆ เพื่อการศึกษาแนวทางการแสวงหาผลประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ⁵¹ ด้านการเกษตรรัฐอาณานิคมให้ชาวฝรั่งเศสและบริษัทต่างๆ จับจองพื้นที่อุดมสมบูรณ์ โดยเฉพาะในที่บริเวณสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขง มีการก่อสร้างฝายทดน้ำ จัดสรรที่ดินเพาะปลูกให้เป็นกรรมสิทธิ์แก่ชาวฝรั่งเศสจำนวนมาก

ผลลัพธ์ก็คือ ระหว่าง ค.ศ.1897 ถึง 1913 บริษัทฝรั่งเศสถือครองที่ดิน

ทั่วเวียดนามจำนวนกว่า 470,000 เฮกตาร์ หรือราว 2.94 ล้านไร่⁵² และจำนวนกว่า 306,000 เฮกตาร์ หรือราว 1.91 ล้านไร่ อยู่ในพื้นที่สามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขง ยังไม่รวมพื้นที่ป่าไม้ที่เป็นของบริษัทฝรั่งเศสอีกกว่า 900,000 เฮกตาร์ หรือราว 5.63 ล้านไร่⁵³ พื้นที่เพาะปลูกเกือบทั้งหมดที่บริษัทฝรั่งเศสยึดครองมักใช้ในการปลูกข้าวเพื่อการส่งออก เช่น ในปี ค.ศ.1900 มีปริมาณการส่งออกข้าวจำนวน 8 แสนตัน และในปี ค.ศ.1920 จำนวน 1.2 ล้านตัน⁵⁴ ฝรั่งเศสพยายามเพิ่มผลผลิตการปลูกข้าว โดยขุดคลองเพิ่มเติมขึ้นอีกหลายสายในพื้นที่สามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขง และสร้างเส้นทางคมนาคมเพื่อความสะดวกในการขนส่งสินค้า เช่น การสร้างทางรถไฟรางเดี่ยวแบบแคบๆ ในปี ค.ศ.1902 เส้นทางจากฮานอยถึงหลังเซิน ในปี ค.ศ.1905 จากฮานอยถึงวินห์ ในปี ค.ศ.1906 จากเว้ถึงด่าล็อง ในปี ค.ศ.1919 จากไซ่ง่อนถึงญวนตาง และจากฮานอยถึงยูนานฟู⁵⁵ เป็นต้น

ในปี ค.ศ.1930 บริเวณสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขง มีจำนวนผู้ครอบครองที่ดินขนาดใหญ่เพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ มีการเกณฑ์แรงงานประชาชนมาใช้ในการขุดคลองต่างๆ และใช้งานสาธารณชนอื่นๆ เพื่อผลประโยชน์ของรัฐบาลอาณานิคม มีการเก็บภาษีในอัตราที่สูง มีการกดขี่ข่มเหงเอาเปรียบต่างๆ นานา สินค้าที่นำเข้ามาจากฝรั่งเศสมีราคาแพง แต่ฝรั่งเศสรับซื้อสินค้าจากชาวเวียดนามในราคาถูก เจ้าของที่ดินซึ่งเป็นชาวฝรั่งเศสและขุนนางข้าราชการชาวเวียดนามมีจำนวนเพียงร้อยละ 2.5 ของประชากรทั้งหมด ประชาชนต้องเช่าที่ดินทำกิน โดยจ่ายค่าเช่าเป็นจำนวนผลผลิตที่ผลิตได้ร้อยละ 50 หรืออาจจ่ายเป็นเงินสดได้ นอกจากนี้ยังมีการก่อตั้ง "สมาคมผู้ปลูกข้าว"⁵⁶ โดยความร่วมมือของเจ้าที่ดินชาวเวียดนามและอาณานิคมฝรั่งเศส เพื่อเก็บผลประโยชน์จากการปลูกข้าวทั้งหมดในบริเวณสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขง

ดินแดนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขงกับสงคราม และเอกราชของเวียดนาม

นับแต่การปกครองเวียดนามโดยฝรั่งเศสเป็นต้นมา จนถึงช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 เกิดสงครามและการต่อต้านอย่างกว้างขวาง ระหว่างขบวนการ

ประชาชนชาวเวียดนามกับรัฐบาลอาณานิคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งขบวนการชาวนาและกรรมกร เป็นส่วนสำคัญต่อการได้รับเอกราชของเวียดนามในเวลาต่อมา ตลอดระยะเวลาของการต่อสู้เพื่อเอกราช รัฐบาลอาณานิคมใช้วิธีการปราบปรามอย่างรุนแรง ในระหว่างปี ค.ศ.1929 ถึง 1932 ข้อมูลจากรัฐบาลอาณานิคมกล่าวว่า มีชาวเวียดนามถูกฆ่าตาย 689 คน ถูกกักตัวไว้ 2,963 คน ถูกตัดสินประหารชีวิต 83 คน ถูกตัดสินให้จำคุกเป็นเวลา 3,684 ปี จำนวน 543 คน ถูกเนรเทศ 780 คน ถูกตัดสินจำคุกตลอดชีวิต 1,023 คน ถูกตัดสินให้ทำงานหนัก 604 คน และถูกนำตัวไปจำคุกที่เกาะบูโลคอนดอร์ และที่กูยานา จำนวนกว่า 10,000 คน⁵⁷ แต่การต่อสู้เพื่อเอกราชของชาวเวียดนามก็ยังดำเนินต่อไป

จนกระทั่งในวันที่ 2 กันยายน ค.ศ.1945 ณ จตุรัสปาดินห์ ในเมืองฮานอย ประธานาธิบดีโฮจิมินห์ได้ประกาศเอกราชต่อหน้าประชาชนชาวเวียดนามว่า "ฝรั่งเศสได้หนีไปแล้ว ญี่ปุ่นก็ยอมจำนน จักรพรรดิบัวได้ก็สละราชบัลลังก์แล้ว ประชาชนของเราได้ตัดพันธะซึ่งผูกมัดพวกเขามาเกือบศตวรรษ และได้ช่วงชิงเอกราชให้แก่เวียดนาม ... เวียดนามมีสิทธิที่จะได้เสรีภาพและอิสรภาพ และได้เป็นประเทศอิสระและเสรีแล้วจริงๆ ชาวเวียดนามมุ่งจะใช้กำลังกายและกำลังปัญญาทั้งหมด และสละชีพและทรัพย์สินเพื่อรักษาอิสรภาพและเสรีภาพไว้"⁵⁸

อย่างไรก็ตาม ดินแดนทางใต้โดยเฉพาะสามเหลี่ยมลุ่มแม่น้ำโขงซึ่งเรียกว่า นามโบะ ซึ่งมีเมืองไซ่ง่อน เป็นศูนย์กลาง ตั้งแต่ปี ค.ศ.1945 เป็นต้นมา ฝรั่งเศสพยายามรุกรานเวียดนามเพื่อให้ตนได้กลับเข้ามามีอำนาจอีกครั้ง โดยช่วงแรกได้รับความสนับสนุนจากกองทัพอังกฤษ ต่อด้วยด้วยสหรัฐอเมริกา จนกระทั่งเวียดนามได้ชัยชนะที่ยุทธภูมิดิเยนเบียนฟูในปี ค.ศ.1954 จากนั้นมีการลงนามในสนธิสัญญาที่กรุงเจนีวาเมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม ค.ศ.1954 ซึ่งกำหนดให้แบ่งเวียดนามออกเป็นสองส่วนโดยให้เส้นแบ่งเขตแดนที่ละติจูด 17 องศาเหนือ เวียดนามจึงถูกแบ่งเป็น 2 ประเทศ คือ เวียดนามเหนือและเวียดนามใต้

ต่อมาฝรั่งเศสพิจารณาถอนตัวออกจากสงคราม หลีกทางให้สหรัฐ

อเมริกาเข้ามามีบทบาทแทน เพราะสหรัฐอเมริกาไม่ยอมลงนามในสนธิสัญญาที่เจนีวาฉบับดังกล่าว เดือนกันยายน ค.ศ.1954 มีการก่อตั้งพันธมิตรทางการทหารในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรือ ซีอาโต้ (SEATO - Southeast Asian Treaty Organization) มีประเทศพันธมิตรได้แก่ สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส ออสเตรเลีย ปากีสถาน ฟิลิปปินส์ และไทย ร่วมกันทำสงครามในอินโดจีน ซึ่งมีเวียดนามเหนือ กัมพูชา และลาวเป็นคู่ต่อสู้ โดยอ้างว่าเป็นการทำสงครามต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ มีฐานทัพที่มั่นตั้งอยู่ทั่วทั้งเวียดนามใต้ บริเวณสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขง ประเทศไทย และฟิลิปปินส์

ในปี ค.ศ.1955 โงดินห์เหี้ยม (Ngo Dinh Diem) จึงได้เป็นประธานาธิบดีของเวียดนามใต้ โดยการสนับสนุนของสหรัฐอเมริกา สหรัฐอเมริกาทำสงครามด้วยอาวุธที่ทันสมัยต่างๆ มากมาย ระเบิดจำนวนกว่า 7.5 ล้านตัน ถูกใช้ในสงครามครั้งนี้ ซึ่งเป็นปริมาณมากกว่าระเบิดที่ฝ่ายสัมพันธมิตรใช้ไปในสงครามโลกครั้งที่ 2 ถึงสามเท่าครึ่ง ทหารของสหรัฐอเมริกาเสียชีวิตในสงครามจำนวน 56,550 คน บาดเจ็บ 303,622 คน สูญหาย 2,949 คน มีทหารต่างชาติอื่นที่มาช่วยรบเสียชีวิต 5,225 คน จำนวนชาวเวียดนามเสียชีวิต 3 ล้านคน บาดเจ็บ 4.4 ล้านคน ได้รับผลกระทบจากสารเคมีอีกกว่า 2 ล้านคน มีเด็กอีกราว 50,000 คนเกิดมาพร้อมกับความพิการ มีชาวเขมรเสียชีวิตประมาณ 800,000 คน พื้นที่การเกษตรในสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขงได้รับผลกระทบจากระเบิด B-52 ระเบิดเพลิง และสารเคมี ฯลฯ นับเป็นสงครามที่สร้างความหายนะมากที่สุดครั้งหนึ่งในประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติ⁵⁹ ซึ่งในที่สุดเวียดนามเหนือก็สามารถเอาชนะกองทัพสหรัฐอเมริกาได้เมื่อวันที่ 30 เมษายน ค.ศ.1975 เข้ายึดเวียดนามใต้และรวมประเทศได้สำเร็จ ประกาศเอกราช และจัดตั้งการปกครองแบบสาธารณรัฐสังคมนิยม

ประเทศเวียดนามในปัจจุบัน

ปัจจุบันประเทศเวียดนาม หรือ สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม (SRV-Socialist Republic of Vietnam) เมืองหลวงคือ ฮานอย (Ha Noi) แบ่งการปกครองออกเป็น 59 จังหวัด กับอีก 5 มหานคร กำหนดให้วันชาติคือวันที่ 2

กันยายน (ปี ค.ศ.1945) มีประธานาธิบดีเป็นประมุขของประเทศ มาจากการเลือกตั้ง คนปัจจุบันมีชื่อว่า ฯพณฯ เทรินดึ๊กเลื่อง (Tran Duc Luong) ดำรงตำแหน่งตั้งแต่วันที่ 24 กันยายน ค.ศ.1997/พ.ศ. 2540 และมีนายกรัฐมนตรีซึ่งถูกแต่งตั้งโดยประธานาธิบดีทำหน้าที่บริหารประเทศ คนปัจจุบันมีชื่อว่า ฯพณฯ ฟานวันค้าย (Phan Van Khai) ดำรงตำแหน่งตั้งแต่วันที่ 25 กันยายน ค.ศ.1997/พ.ศ. 2540 ตำแหน่งทั้งสองมีวาระคราวละ 5 ปี ประเทศเวียดนามมีพรรคการเมืองพรรคเดียวคือ พรรคสังคมนิยมแห่งชาติเวียดนาม (CPV - Communist Party of Vietnam) มีผู้บริหารสูงสุดคือ ตำแหน่งเลขาธิการพรรค คนปัจจุบันมีชื่อว่า ฯพณฯ นงด์ึ๊กมาญู (Nong Duc Manh)

สำหรับดินแดนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขงในปัจจุบัน ยังคงเป็นเขตที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจและการค้าของประเทศเวียดนาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นพื้นที่การผลิตที่สำคัญของประเทศ มีที่ดินขนาดมหาศาลในการเพาะปลูกข้าว เพื่อเลี้ยงประชากรภายในประเทศและเพื่อการส่งออก เป็นแหล่งทำประมงขนาดใหญ่ การทำนากุ้ง และการทำฟาร์มเลี้ยงปลา ความอุดมสมบูรณ์เหล่านี้ก็ยังคงอยู่ ถึงแม้จะได้รับความบอบช้ำมามากมายจากสงครามสหรัฐอเมริกาก็ตาม

ข้าว ปลา อาหาร และทรัพยากร ดินดอนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขง

แม่น้ำโขงเป็นแม่น้ำที่มีความหลากหลายทางชีวภาพมากที่สุดแห่งหนึ่งของโลก หากจะอธิบายให้เห็นภาพง่าย ๆ ก็คือ ดินดอนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำเจ้าพระยามีความอุดมสมบูรณ์มากเท่าใด ดินแดนที่ราบลุ่มแม่น้ำโขงก็ยิ่งมีความอุดมสมบูรณ์มากกว่าเป็นเท่าตัว แหล่งข้อมูลกล่าวว่าปริมาณอาหารที่ผลิตได้ทั้งประเทศเวียดนามร้อยละ 40 มาจากพื้นที่สามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขง⁶⁰ ข้อมูลล่าสุดในปี ค.ศ.2005 กล่าวว่า พื้นที่สามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขงมีปริมาณการผลิตผลไม้ได้ 3 ล้านตัน ผลิตอาหารทะเลได้ 1.44 ล้านตัน และมีผลผลิตข้าวกว่า 17.5 ล้านตัน⁶¹

ข้าว เป็นพืชเศรษฐกิจที่ทำรายได้หลักของเวียดนาม ผู้ชายชาว

เวียดนามมีภาคีตกว่าถึงความสำคัญของข้าวว่า "ข้าวเปรียบเหมือนนภรรยา ส่วนเผอเปรียบเหมือนมิตรสหาย" เนื่องจากข้าวเป็นสิ่งจำเป็นซึ่งขาดไม่ได้ ในขณะที่เดียวกันชาวเวียดนามจะรับประทานเผอหรือก๋วยเตี๋ยซึ่งทำมาจากข้าวเช่นกัน

เฉพาะในบริเวณสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขง ปริมาณผลผลิตข้าวในแต่ละปีเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ นับตั้งแต่ในสมัยที่ฝรั่งเศสเข้ามาแสวงหาผลประโยชน์จากการปลูกข้าวในแคว้นโคชินจีนหรือนาข้าวบริเวณสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขง ในปี ค.ศ.1920 มีผลผลิตข้าวประมาณ 1.2 ตันต่อเฮกตาร์ หรือราว 192 กิโลกรัมต่อไร่ ซึ่งเป็นผลผลิตที่ต่ำที่สุดในโลก⁶² เนื่องจากการทำนาข้าวแบบโบราณยังไม่มีเทคนิคสมัยใหม่เข้ามาเสริม ผลผลิตข้าวที่ได้ส่วนใหญ่ถูกฝรั่งเศสส่งไปขายยังต่างประเทศ ทำให้เวียดนามภายใต้ระบอบอาณานิคมขณะนั้นอยู่ในสภาวะอดอยาก และในที่สุดฝรั่งเศสก็ขาดทุนในกิจการค้าข้าว

ในอดีต ข้อมูลปี ค.ศ.1991 กล่าวว่า ผลผลิตข้าวเฉลี่ยทั้งประเทศเวียดนามมีปริมาณ 3.1 ตันต่อเฮกตาร์ หรือราว 496 กิโลกรัมต่อไร่ ในปี ค.ศ.1994 เฉพาะบริเวณสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขงผลิตข้าวได้เพิ่มขึ้นจากเดิมเป็น 4.8 ตันต่อเฮกตาร์⁶³ หรือราว 768 กิโลกรัมต่อไร่ (ข้อมูลของประเทศไทยมีผลผลิตข้าวในปี ค.ศ.1998 อยู่ที่ 387 กิโลกรัมต่อไร่⁶⁴) การปลูกข้าวในอดีตของเวียดนามยังคงเป็นการเพาะปลูกแบบดั้งเดิม มีการใช้ปุ๋ยในปริมาณน้อย ในปี ค.ศ.1995 มีการใช้ปุ๋ยประมาณ 60 กิโลกรัมต่อเฮกตาร์ หรือราว 9.6 กิโลกรัมต่อไร่⁶⁵ และเกษตรกรยังขาดความสนใจหรือขาดความรู้ในปรับปรุงและรักษาคุณภาพของดิน นอกจากนี้พื้นที่นาข้าวยังได้รับผลกระทบจากสารเคมีที่ตกค้างจากสมัยสงคราม

ในปัจจุบัน มีการพัฒนาเทคนิคการปลูกข้าวในพื้นที่สามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขงให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การตั้งสถาบันการศึกษาทางด้านการเกษตร เช่น มหาวิทยาลัยอานยาง (An Giang University) ซึ่งมีศูนย์วิจัยและพัฒนาการปลูกข้าว โดยได้รับความร่วมมือจาก สถาบันการวิจัยข้าวนานาชาติ (IRRI-International Rice Research Institute) ถิ่นนอกเรื่องไปหน่อย สถาบันการวิจัยข้าวนานาชาติ มีสำนักงานใหญ่ตั้งอยู่ที่ประเทศ

ฟิลิปปินส์ เป็นหน่วยงานหลักในการศึกษาวิจัยและพัฒนาพันธุ์ข้าวของโลก ผู้เขียนมีโอกาสไปเยือนสำนักงานใหญ่ที่เมืองลอสบันยอส (Los Banos) เมื่อปี พ.ศ.2547 ที่นำมาเล่าเพราะห้องโถงรับรองแขกของสำนักงานใหญ่สถาบันการวิจัยข้าวนานาชาติ มีรูปภาพขนาดใหญ่ของบุคคลสำคัญสองท่าน คือ รูปของประธานาธิบดีประเทศฟิลิปปินส์ ซึ่งจะเปลี่ยนไปตามวาระการดำรงตำแหน่งปัจจุบันคือ ฯพณฯ กลอเรีย มาคาปากัล อาโรโย (Gloria Macapagal Arroyo) และอีกรูปหนึ่งที่ไม่เคยเปลี่ยนเลย คือ พระบรมฉายาลักษณ์ของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ของไทย

สำหรับข้อมูลล่าสุด ในปี ค.ศ.2005 ประเทศเวียดนามมีปริมาณการส่งออกข้าว 5.2 ล้านตัน ร้อยละ 60 มาจากพื้นที่นาในสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขง⁶⁶ ส่วนประเทศไทยมีปริมาณการส่งออกข้าว 6.957 ล้านตัน⁶⁷ เป็นประเทศที่ส่งออกข้าวมากที่สุดสองอันดับแรกของโลก

นอกจากการปลูกข้าวแล้ว ยังมีการเลี้ยงปลาสร้อยและการทำฟาร์มเลี้ยงกุ้ง ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมการเลี้ยงสัตว์น้ำที่มีชื่อเสียงในสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขง เนื่องจากดินและน้ำบริเวณสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขงมีสภาพความเป็นกรดเป็นด่างของดินและน้ำที่เหมาะสม โดยเฉพาะในจังหวัดอานยาง ซ็อกตริง และจังหวัดก่าเมา สำหรับผู้เขียนเองได้ไปเยี่ยมชมการเลี้ยงปลาสร้อยในจังหวัดอานยาง วิธีการเลี้ยงปลาสร้อยของเกษตรกรเวียดนามจะทำกระชังไว้ใต้ถุนบ้านของตน ซึ่งบ้านส่วนใหญ่เป็นบ้านแพ ลอยอยู่ในแม่น้ำโขง หากเป็นเกษตรกรรายย่อยจะเลี้ยงปลาสร้อยจำนวนไม่มาก ส่วนเกษตรกรรายใหญ่มักจะสร้างกระชังขนาดใหญ่เพื่อเลี้ยงปลาสร้อยโดยเฉพาะ การให้อาหารจะใช้ถั่วเหลืองบดผสมกับรำข้าว ให้อาหารเวลาเช้าเวลาเดียว ใช้เวลาเลี้ยง 4 ถึง 6 เดือน จะได้ปลาสร้อยน้ำหนักประมาณตัวละ ครึ่งกิโลกรัมถึงหนึ่งกิโลกรัม เนื้อปลาสร้อยนำไปประกอบอาหาร และแช่แข็งเพื่อการส่งออก หนึ่งปลาสร้อยสามารถนำไปทำผลิตภัณฑ์หัตถกรรมได้ อุตสาหกรรมการเลี้ยงปลาสร้อยทำรายได้มากถึงปีละกว่า 100 ล้านเหรียญดอลลาร์สหรัฐ หรือราว 4 พันล้านบาท มีจำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงปลาสร้อยประมาณ 4 แสนคน

นอกจากนี้ ยังมีการทำสวนผลไม้ในพื้นที่สามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขง ซึ่ง

ทำรายได้ดีให้แก่เกษตรกรเช่นกัน ผลไม้ส่วนใหญ่ที่คนไทยรู้จัก เช่น มังคุด (Mang Cut-มังคุด) เงาะ (Chom Chom-โจอม โจอม) ละมุด (Sa Po Che-ซา ไป เจ) น้อยหน่า (Na-หน่า) ลำไย (Nhan-ญาน) มะเฟือง (Khe-เค้) มะละกอ (Du Du-ดูดู) ฝรั่ง (Oi-เอย) ชมพู่ (Roi-เรย หรือ Man-มัน) ขนุน (M?t-มี๊ด) กัลย (Chuoi-จิว) เป็นต้น

ทรัพยากรธรรมชาติอื่นๆ ที่พบในดินแดนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขง เช่น พบสัตว์สายพันธุ์ต่างๆ ได้แก่ สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมจำนวนกว่า 23 ชนิด นกจำนวน 386 ชนิด สัตว์เลื้อยคลาน 35 ชนิด สัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ 6 ชนิด มีปลาจำนวน 260 ชนิด นอกจากนี้ยังมีข้อมูลบันทึกว่าพบปลาโลมาถึง 6 สายพันธุ์ เช่น พบปลาโลมาพันธุ์ *Stenella malayana* และ *Tursiops aduncus* ที่บริเวณปากแม่น้ำโขง ทรัพยากรพืชที่พบ ได้แก่ พืชพันธุ์ในเขตรมรุ่มจำพวกไม้เบญจพรรณ แต่ไม่มีไม้ที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจ มีพืชในป่าชายเลนจำพวกโกงกาง ส่วนพื้นที่ป่าไม้ในบริเวณสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขงเหลืออยู่น้อยมาก เนื่องจากการเข้าครอบครองและปรับเปลี่ยนให้เป็นพื้นที่การเกษตร

ทรัพยากรประเภทแร่ธาตุที่สำคัญ ได้แก่ แหล่งปิโตรเลียมและก๊าซธรรมชาติ ซึ่งเป็นผลมาจากการทับถมของตะกอนที่แม่น้ำโขงพัดพามาตามนับล้านปี แหล่งปิโตรเลียมและก๊าซธรรมชาติที่สำคัญอยู่บริเวณหมู่เกาะเต็องซา หรือ สแปรตลี ซึ่งกำลังมีข้อพิพาทเรื่องเขตแดนระหว่างประเทศต่างๆ อยู่ในปัจจุบัน นอกจากนี้มีภูเขาหินแกรนิตในจังหวัดอุยงายและเกียนยงแต่ปริมาณน้อยยังไม่สามารถทำเหมืองได้

โดยสรุป ข้าว ปลา อาหาร และทรัพยากรในสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขง มีความอุดมสมบูรณ์มากมายเพียงพอต่อการดำรงชีวิตของผู้คนในดินแดนนี้ ความอุดมสมบูรณ์ส่วนใหญ่มีที่มาจากแม่น้ำโขง โดยเฉพาะพื้นที่การเกษตรซึ่งมีความเหมาะสม เนื่องจากเป็นดินร่วนตะกอนน้ำพาเช่นเดียวกับที่ราบลุ่มปากแม่น้ำเจ้าพระยาในประเทศไทย ปริมาณน้ำในแม่น้ำโขงมีมากเพียงพอต่อการใช้อุปโภคบริโภคและการเพาะปลูก ดังนั้น คงไม่มีข้อโต้แย้งใดๆ ที่จะปฏิเสธว่า แม่น้ำโขง คือ แม่น้ำแห่งชีวิต

ท้ายเรื่อง

ระเบิดทุกๆ 8 ใน 10 ลูก ที่ถูกทิ้งลงในดินแดนลาว กัมพูชา และเวียดนาม มาจากฐานทัพสหรัฐอเมริกาในประเทศไทย ที่กล่าวเช่นนี้ไม่ได้มีเจตนาจะ รื้อฟื้นอดีตของความเกลียดชัง แต่พยายามนำเสนอข้อมูลเพื่อความเข้าใจที่ดี พอเหมาะสม ชาวเวียดนามในปัจจุบันมักพูดต่อหน้าชาวไทยว่า พวกเขาไม่เคยติดอยู่กับเรื่องราวในอดีต ขอเพียงมีไมตรีให้แก่กัน ชาวเวียดนามก็ยินดี ต้อนรับ ข้อนี้ผู้เขียนไม่ค่อยแน่ใจ ไม่ใช่เพราะผู้เขียนมีจิตคิดระวางสงสัยในคน เวียดนาม แต่เพราะอดทนระอาใจในความล้าหลังคลั่งชาติของตน ที่มักถูกเหยียดหยามประเทศเพื่อนบ้านอยู่เป็นนิจ สิ่งหนึ่งที่ชาวเวียดนามชื่นชอบเกี่ยวกับประเทศไทยคือ นักฟุตบอลชาวไทยชื่อ เกียรติศักดิ์ เสนาเมือง ผู้เขียนก็ไม่ทราบอีกเช่นกันว่าหมายความว่าอย่างไร

ในปี ค.ศ.2005/พ.ศ.2548 เป็นวาระครบรอบ 60 ปี การต่อสู้เพื่อเอกราชของชาวเวียดนาม และ 30 ปี การรวมชาติเวียดนาม มีการจัดงานเฉลิมฉลองอย่างยิ่งใหญ่ทั่วประเทศ ผู้เขียนขออวยพรให้ชาวเวียดนามมีความสุขและประสบความสำเร็จในสิ่งที่ตั้งใจ และขอถือโอกาสปรารถนา ขอให้ความเข้าใจเพื่อนบ้านของเราชาวไทยเจริญเพิ่มพูนมากขึ้น ไม่เพียงกับประเทศเวียดนามเท่านั้น แต่รวมทั้งผู้คนทุกชาติทุกภาษา ทั้งผู้ที่มีประเทศและไม่มีประเทศ ขอให้มีความสุข มีสันติภาพเกิดขึ้นในเร็ววัน

ในท้ายที่สุดนี้ผู้เขียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่า การศึกษาว่าด้วยเรื่องราวของแม่น้ำโขง จะเป็นหนึ่งในเครื่องมือที่ช่วยนำพาเราไปสู่เป้าหมายของความเข้าใจเพื่อนบ้าน ที่สำคัญที่สุดคือการเข้าใจตัวของเราเอง ว่า คนไทยและชาติไทยไม่ได้มีความเจริญรุ่งเรืองในทุกวันนี้มาได้ เพราะความสามารถของตัวเราเองเพียงอย่างเดียว แต่เราทั้งหมดในอุษาคเนย์ได้เคยอาศัยพึ่งพาซึ่งกันและกัน ร่วมใช้และแบ่งปันวัฒนธรรมชุดเดียวกัน ร่วมอาศัยใช้ผืนดินเดียวกัน ตีมีดดาบ อาบกินแม่น้ำสายเดียวกัน มาเป็นเวลานานนับร้อยนับพันปี ถึงแม้อดีตเป็นสิ่งที่เรากลับไปแก้ไขไม่ได้ แต่ปัจจุบันจะกลายเป็นอนาคตที่ตั้งใจ ขึ้นอยู่กับเราชาวไทยจะช่วยกันสร้างทัศนคติ และองค์ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง เพื่อหาทางออกที่ดีพอเหมาะสมให้กับสังคมในที่ลุด.

บรรณานุกรม

- กรมศิลปากร. **รวมเรื่องเกี่ยวกับญวนและเขมร ในสมัยรัตนโกสินทร์** (รัชกาลที่ 1 ถึง รัชกาลที่ 3). กรุงเทพฯ: พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานฉกษณกิจศพ นายโสมสิต เวชชาชีวะ, 2507.
- เขียน ชีระวิทย์. **เวียดนาม สังคม เศรษฐกิจ ความมั่นคง การเมือง และการต่างประเทศ**. กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ (บรรณาธิการ). **อยุธยา: Discovering Ayutthaya**. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2547.
- ดี.จี.อี.ฮอลล์. **ประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เล่ม 1**. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2526.
- เดวิด แชนด์เลอร์. **ประวัติศาสตร์กัมพูชา**. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2546.
- ยอร์ช เซเดส. **ชนชาติต่างๆ ในแหลมอินโดจีน**. กรุงเทพฯ: โครงการเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา, 2546.
- เหิงยงคักเวียน. **เวียดนาม: ประวัติศาสตร์ฉบับพิสดาร**. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2545.
- เสฐียรโกเศศ (พระยาอนูมานราชชน). **แหลมอินโดจีนสมัยโบราณ**. กรุงเทพฯ: โครงการเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา, 2545.
- Fiona Miller, Ng uyen Viet Thinh and Do Thi Minh Duc. **Resource Management in the Vietnamese Mekong Basin**. Working Paper No. 74 Asia Research Centre of Murdoch University, April 1999.
- Huynh Lua (editor). **The History of Exploitation of the Cochinchine (Nam Bo)**. HCMC: Publisher of HCMC, 1987.
- Nguyen Cong Binh, Le Xuan Diem and Mac Duong. **The Culture and Population of the Mekong Delta**, Publisher of Social Sciences, 1990.
- Nguyen Ngoc Tran (editor). **Mekong Delta-Natural Resources, Environment and Development**. State Comprehensive Research and Survey Program (Code 60-B), 1990.
- Nguyen Sinh Cuc. **Agriculture of Vietnam 1945-1995**. Ha Noi: Statistical Publishing House, 1995.
- Nguyen Trong Dieu. **Geography of Vietnam**. Ha Noi: The Gioi Publishers, 1995.
- Nguyen Viet Pho and Vu Van Tuan. **The Nature of the Mekong Delta**. Ha Noi: Agriculture Publisher, 1995.
- Puckridge, D.W, Bui Chi Buu and Nguyen Van Luat. **Agriculture and Agricultural Research in the Mekong Delta - The Role of the Cuulong Delta**. Can Tho: Rice Research Institute, 1995.

Sluiter, Liesbeth. **The Mekong River-Lives and Times of a River.** Bangkok: International Books, 1993.

Tran Hoang Kim. **Economic Potential of the Central Highlands.** Ha Noi: Statistical Publishing House, 1996.

Trinh Khac Tham. **Arguments for Migration and Redistribution of the Population in the Mekong Delta.** Ha Noi: PhD Thesis, 1993.

Vietnam Museum of Ethnology. **Mekong Lifeways: The Story of Six Communities.** Ha Noi: Vietnam Museum of Ethnology, 2005.

เชิงอรรถ

1. ผู้เขียนขอขอบพระคุณ ดร.ชาญวิทย์ เกษตรศิริ ที่ได้ให้การสนับสนุนการเดินทาง ขอรระลึกถึงพร้อมทั้งขอบคุณมูลนิธิของฟรีแมน (Freeman Foundation) ที่สนับสนุนเงินทุนแก่กลุ่มอาจารย์และนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยฮาวาย (University of Hawaii) ซึ่งผู้เขียนได้ร่วมเดินทางไปในครั้งนี้

2. ชาวเวียดนามเรียกบริเวณนี้ว่า เตียนเหิงยั้น (Tay Nguyen) ประกอบด้วยแม่น้ำสาขาของแม่น้ำโขงสองสายได้แก่ แม่น้ำแซซาน (Se San) และ แม่น้ำแซรป๊ก (Sre Pok) ครอบคลุมพื้นที่จังหวัดกอนตูม (Kon Tum), ยาลาย (Gia Lai), ดักลัก (Dac Lac) และ เลิมดง (Lam Dong) โปรดดูเพิ่มเติมใน Fiona Miller, Ng uyen Viet Thinh and Do Thi Minh Duc. **Resource Management in the Vietnamese Mekong Basin,** (Working Paper No. 74, Asia Research Centre of Murdoch University, April 1999). และ Tran Hoang Kim. **Economic Potential of the Central Highlands,** (Ha Noi: Statistical Publishing House, 1996).

3. อุษาคเนย์ เป็นคำประสมระหว่างคำว่า อุษฯ แปลว่า ตะวันออก ใช้ในความหมายเมื่อกล่าวถึงเอเชีย และ คำว่า อาคเนย์ แปลว่า ทิศตะวันออกเฉียงใต้ ดังนั้นคำว่า อุษาคเนย์ จึงใช้แทนคำว่า เอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้ และใช้คำว่า อุษฯทวีป หมายถึง ทวีปเอเชีย ซึ่งคำว่า อุษาคเนย์ และ อุษฯทวีป เป็นคำที่นักวิชาการชาวอังกฤษสัญชาติไทยชื่อ ไมเคิล ไรท์ (Michael Wright) หรือ เมฆ มณีวาจา อธิบายให้ความหมายและนำมาใช้เป็นคนแรกๆ

4. ชื่อเมืองเป็นภาษาไทย โดย เหยียนจิ้งจิง โปรดดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน แผนที่ปรับปรุงจาก Bando Hanh Chinh Viet Nam-Lao-Campuchia (แผนที่การปกครองเวียดนาม-ลาว-กัมพูชา), (โรงพิมพ์แผนที่ด่าหลาด กระทรวงกลาโหม Xi nghiep Ban do Da Lat Bo Quoc phong, 1997). ในเขียน ธีระวิทย์. **เวียดนาม สังคม เศรษฐกิจ ความมั่นคง การเมือง และการต่างประเทศ,** (กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542), หน้า 19.

5. ข้อมูลเพิ่มเติม จาก **Vietnam Administrative Unit, General Statistical Office of Vietnam.**

6. **เรื่องเดียวกัน,** หน้า 9.

7. ประเทศไทยมีจำนวนประชากรประมาณ 65,444,371 คน (ข้อมูลเดือนกรกฎาคม พ.ศ.2548)

โดยแหล่งข้อมูลหลายเหตุว่า "การประมาณจำนวนประชากรของประเทศนี้ (หมายถึงประเทศไทย) ก่อนข้า้ชัดเจน เนื่องจากอัตราการเสียชีวิตมีจำนวนมากจาก โรคออดส์" จาก Central Intelligence Agency (CIA). **The World Fact Book**, (last updated November 1, 2005). ในขณะที่สำนักงานสถิติแห่งชาติรายงานใน สรุปผลเบื้องต้นการสำรวจการเปลี่ยนแปลงของประชากร พ.ศ. 2548-2549 ระบุว่า จำนวนประชากรของประเทศไทยมีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 64.76 ล้านคน

8. เขียน วีระวิทย์. เรื่องเดิม, หน้า 12.

9. Fiona Miller, Ng uyen Viet Thinh and Do Thi Minh Duc. **Ibid.**, pp. 20-21.

10. Vietnam Museum of Ethnology. **Mekong Lifeways: The Story of Six Communities**, (Ha Noi: Vietnam Museum of Ethnology, 2005), p. 3. (แปลเป็นภาษาไทยโดยผู้เขียน)

11. ข้อความนี้เรียบเรียงจากความทรงจำของผู้เขียนเอง อาจจะไม่ตรงกับคำบรรยายที่ ดร.ชาวมวิทย์ กล่าวเอาไว้เสียทีเดียว

12. ชื่อแม่น้ำในเมืองด่งนาย (Dong Nai) อยู่ติดกับเมืองไซ่ง่อน (Saigon) ทางตอนเหนือ

13. เหยียนคักเวียน. **เวียดนาม: ประวัติศาสตร์ฉบับพิสดาร**, (กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2545), หน้า 5-6.

14. เหยียนคักเวียน กล่าวว่า ในยุคโลหะหน้าโบราณคดีขุดค้นพบเพิ่มเติมอีกหลายแห่งในบริเวณภาคใต้ของเวียดนาม ตั้งแต่ ปี ค.ศ.1975 ในบริเวณสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขง แต่ผู้เขียนขอใช้ข้อมูลของลักษณะวัฒนธรรมในยุคโลหะที่ขุดค้นพบก่อนหน้าตั้งแต่ ปี ค.ศ.1924 ที่เมืองทลันหัว บริเวณสามเหลี่ยมปากแม่น้ำแดง แม่น้ำม้า และแม่น้ำก่า ซึ่งเรียกว่าวัฒนธรรมดองซอน หรือ ด่งซิ่น (Dong Son) และต่อมาในปี ค.ศ.1958 เช่น ที่ฟุงเหยียน (Phung Nguyen, จังหวัดวินห์ฟุก-Vinh Phuc) และในปี ค.ศ.1959 มีการขุดค้นในบริเวณต่างๆ คือ ถ้าวเยือง (Thieu Duong) ในจังหวัดเหินห์ทวา โก๊ลาว (Co Loa) ใกล้ฮานอน, เหวียตตรี (Viet Tri) หลายแห่งในจังหวัดฟู่เถาะ (Phu Tho) ด่าวถิ่นห์ (Dao Thinh) ในจังหวัดเฮียนบ้าย เซินเตีย (Son Tay) ท่าดง (Ha Dong) ท่าดิ่นห์ ทว่าบิ่นห์ และ บักยาง (Bac Giang) จาก เหยียนคักเวียน. **เรื่องเดียวกัน**, หน้า 9.

15. ดี.จี.อี.ฮอลล์. **ประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เล่ม 1**, (กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2526), หน้า 8.

16. **เรื่องเดียวกัน**, หน้า 15.

17. เหยียนคักเวียน. **เรื่องเดิม**, หน้า 123.

18. สารสำคัญของเอกสารฝ่ายจีนมีอยู่ในบทความมูลฐานของ P.PELLIOT. "Le Fou-nan,"

Bulletin de l'Ecole Francaise d'Extreme-Orient, III, p. 248. อ้างจาก ยอร์ช เซเดส. **ชนชาติต่างๆ ในแหลมอินโดจีน**, (กรุงเทพฯ: โครงการเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา, 2546), หน้า 293.

19. เสฐียรโกเศศ (พระยาอนุমানราชชน). **แหลมอินโดจีนสมัยโบราณ**, (กรุงเทพฯ: โครงการเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา, 2545), หน้า 62.

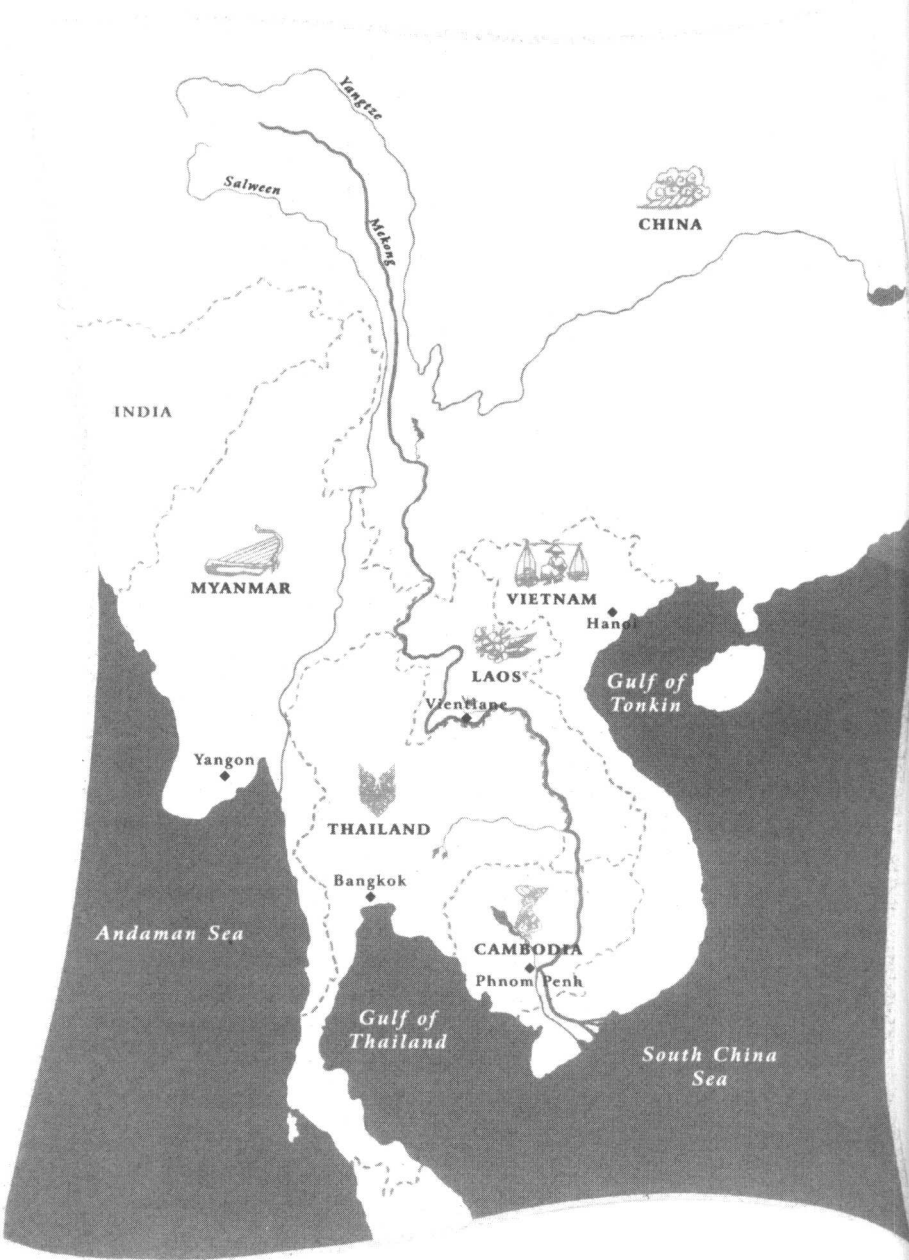
20. ยอร์ช เซเดส. **เรื่องเดิม**, หน้า 71.

21. ดี.จี.อี.ฮอลล์. **เรื่องเดิม**, หน้า 32.

22. เสฐียรโกเศศ (พระยาอนุমানราชชน). **เรื่องเดิม**, หน้า 64.

23. ยอร์ช เซเดส. **เรื่องเดิม**, หน้า 73-74.
24. **เรื่องเดียวกัน**, หน้า 75.
25. **เรื่องเดียวกัน**, หน้า 75-76.
26. **เรื่องเดียวกัน**, หน้า 74.
27. เหวียนคักเวียน. **เรื่องเดิม**, หน้า 27-28.
28. เดวิด แชนด์เลอร์. **ประวัติศาสตร์กัมพูชา**, (กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2546), หน้า 96.
29. ชาญวิทย์ เกษตรศิริ (บรรณานาธิการ). **อยุธยา: Discovering Ayutthaya**, (กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2547), หน้า 18.
30. พระราชมหาราชทรงคุมกองทัพ 5 พันคนไปตีเมืองพระนคร เมื่อปี ค.ศ.1388/พ.ศ.1912 แต่ไม่สามารถเอาชนะได้ และมีที่ท้าวจางแพ่งสงคราม พระองค์เสียนายทัพคนสำคัญไปไม่น้อย ดังนั้น ขุนหลวงพระจ้าว เจ้าเมืองสุพรรณบุรี ผู้เป็นลุง จึงยกกองทัพมาช่วยจนสามารถยึดเมืองพระนคร และกวาดต้อนทรัพย์สินสมบัติพร้อมทั้งชาวเขมรกลับอยุธยาจำนวนมาก ต่อมาพระราชมหาราชขึ้นครองราชย์ได้ไม่นานก็ต้องถวายราชสมบัติให้ขุนหลวงพระจ้าว จาก **เรื่องเดียวกัน**, หน้า 180.
31. **เรื่องเดียวกัน**, หน้า 182-183.
32. เหวียนคักเวียน. **เรื่องเดิม**, หน้า 127.
33. เขียน ชีระวิทย์. **เรื่องเดิม**, หน้า 24.
34. เหวียนคักเวียน. **เรื่องเดิม**, หน้า 102.
35. ตรงกับ ค.ศ.1982/พ.ศ.2325
36. หมายถึง พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช รัชกาลที่ 1
37. หมายถึง พระเจ้าตากสินมหาราช
38. ต่อมาก็คือ สมเด็จพระนารายณ์รามาธิบดี เจ้ากรุงกัมพูชา เป็นพระราชบิดาของนักองจันท์และนักองด้วง
39. กรมศิลปากร. **รวมเรื่องเกี่ยวกับญวนและเขมร ในสมัยรัตนโกสินทร์ (รัชกาลที่ 1 ถึงรัชกาลที่ 3)**, (กรุงเทพฯ: พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานฌาปนกิจศพ นายโสมสิต เวชชชีวะ, 2507), หน้า 11-12.
40. **เรื่องเดียวกัน**, หน้า 23.
41. เหวียนคักเวียน. **เรื่องเดิม**, หน้า 107.
42. กรมศิลปากร. **เรื่องเดิม**, หน้า 24-25.
43. **เรื่องเดียวกัน**, หน้า 113.
44. ตรงกับ ค.ศ.1802/พ.ศ.2345
45. กรมศิลปากร. **เรื่องเดิม**, หน้า 46-47.
46. เหวียนคักเวียน. **เรื่องเดิม**, หน้า 115.
47. **เรื่องเดียวกัน**, หน้า 157.
48. **เรื่องเดียวกัน**, หน้า 152.
49. **เรื่องเดียวกัน**, หน้า 162.

50. เขียน ชีระวิทย์. **เรื่องเดิม**, หน้า 28.
51. เหยียนคักเวียน. **เรื่องเดิม**, หน้า 173.
52. จำนวนจาก 1 เฮกตาร์ เท่ากับ 10,000 ตารางเมตร และ 1 ไร่ เท่ากับ 1,600 ตารางเมตร ดังนั้น 1 เฮกตาร์ เท่ากับ 6.25 ไร่
53. เหยียนคักเวียน. **เรื่องเดิม**, หน้า 177.
54. **เรื่องเดียวกัน**, หน้าเดียวกัน.
55. **เรื่องเดียวกัน**, หน้า 178.
56. **เรื่องเดียวกัน**, หน้า 196.
57. **เรื่องเดียวกัน**, หน้า 225.
58. **เรื่องเดียวกัน**, หน้า 259.
59. เขียน ชีระวิทย์. **เรื่องเดิม**, หน้า 46.
60. **เรื่องเดียวกัน**, หน้า 11.
61. Official Publication of the Ministry of Trade. "The Mekong Delta: Expanding the Ricebowl," **Vietnam Economic News**, Thursday 10 November 2005.
62. เหยียนคักเวียน. **เรื่องเดิม**, หน้า 177.
63. เขียน ชีระวิทย์. **เรื่องเดิม**, หน้า 108.
64. สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
65. เขียน ชีระวิทย์. **เรื่องเดิม**, หน้า 108.
66. Official Publication of the Ministry of Trade. **Ibid**.
67. สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ทัศนศึกษา

ลุ่มน้ำโขง : วิกฤติ การพัฒนา และทางออก

The Mekong Basin: Crisis - Development - Alternatives

วันศุกร์ที่ 27 - วันเสาร์ที่ 28 มกราคม 2549

27 มกราคม 2549 หนองคาย - เวียงจันทน์ (อาหารกลางวัน, เย็น)

ท่านสะพานมิตรภาพไทย-ลาว เคลียร์เอกอัครราชทูตข้ามสะพานไปฝั่งสาธารณรัฐประชาชนลาว

เคลียร์เอกอัครราชทูตที่ตรวจคนเข้าเมืองลาว

เดินทางเข้านครเวียงจันทน์ (ระยะทาง 24 กม.)

วัดสี่เมือง ศาลพระเจ้าแม่สี-หลักเมืองเวียงจันทน์

อนุสาวรีย์พระเจ้าสีสว่างวง เจ้ามหาชีวิตองค์สุดท้าย

ตลาดเช้า ซื้อสินค้าหัตถกรรมลาวทั้งผ้าไหม-เครื่องเงิน

ตลาดจีน สินค้ามาจากจีนมากมาย

รับประทานอาหารกลางวันใน นครหลวงเวียงจันทน์

หอพระแก้ว ที่เคยประดิษฐานพระแก้วมรกต 212 ปี

หอคำ ผ่านชมสถานที่ตั้งทำเนียบรัฐบาลที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวประทับตอนเปิดสะพานไทย-ลาว

ประตูชัย ถ่ายรูปที่ระลึก หน้าศิลปกรรมล้านช้างซึ่งสร้างเลียนแบบอาร์คเดอไทร์อิม-ฝรั่งเศส

วัดพระธาตุหลวง เข้าชมพระอารามหลวงคู่นครเวียงจันทน์ที่ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุ

พระพุทธเจ้า สร้างพร้อมกับพระธาตุพนม พระธาตุบังพวน พระธาตุกลางน้ำโขงที่หนองคาย

อนุสาวรีย์พระเจ้าไชยเชษฐาธิราช กษัตริย์ผู้ครองทั้งล้านนาและล้านช้างผู้เป็นพระสหาย

สมเด็จพระมหาจักรพรรดิ (พระสวามีพระศรีสุริโยทัย) ผู้ร่วมกันสร้างพระเจดีย์ศรีสองรักเพื่อต่อต้าน

พระเจ้าบุเรงนอง

พิพิธภัณฑ์ท่านโกสอพนมวิหาร บรรยายชีวประวัติ-เครื่องใช้ส่วนตัวของผู้สร้างประเทศลาวใหม่

เช็คอินเข้าพักที่โรงแรมล้านช้าง ในกรุงเวียงจันทน์ จากนั้นพักผ่อนตามอัธยาศัย

รับประทานอาหารเย็นที่ภัตตาคารแม่ของ

28 มกราคม 2549 เวียงจันทน์ - เขื่อนน้ำงึม - หนองคาย (อาหารเช้า, กลางวัน)

อาหารเช้าที่โรงแรม เก็บสัมภาระขึ้นรถ / เช็กเอาท์ออกจากโรงแรม

เดินทางจากโรงแรมที่เวียงจันทน์ ผ่านหมู่บ้านชนบท มุ่งสู่เขื่อนไฟฟ้าน้ำงึม (ระยะทาง 80 กม.)

ถึงเขื่อนไฟฟ้าน้ำงึม

- ชมแม่น้ำ 2 สี สีหนึ่งใสสะอาด ฟุ้งทะเล็ก เขียวกรากออกมาจากเขื่อนน้ำงึม อีกสีหนึ่งขุ่นข้น

ไหลรินอยู่ในแม่น้ำงึม แม่น้ำ 2 สี ที่แบ่งเขตแดน อย่างละครึ่งในแม่น้ำสายเดียวกัน

- ล่องเรือชมทัศนียภาพกว้างไกล ที่เขื่อนน้ำงึม

รับประทานอาหารกลางวัน ที่ร้านอาหารริมเขื่อน ลิ้มรสปลาสดๆ จากชาวประมงพื้นบ้านที่จับได้

จากเขื่อนน้ำงึม แล้วนำมาขายให้ร้านอาหาร

ออกจากเขื่อนน้ำงึม กลับสู่กรุงเวียงจันทน์

ถึงเวียงจันทน์ มุ่งสู่ท่าน ต.ม.ลาว เคลียร์เอกอัครราชทูตออกจากฝั่งลาว

- ซื้อปิ้งสินค้าปลอดภาษี ราคาถูก ที่ร้านค้าปลอดภาษีลาว

- เดินทางกลับสู่ฝั่งไทย

การสัมมนาวิชาการ-Seminar

ลุ่มน้ำโขง: วิกฤติ การพัฒนา และทางเลือก

The Mekong Basin: Crisis, Development, Alternatives

วันพุธที่ 25 - วันพฤหัสบดีที่ 26 มกราคม 2549 / 25-26 January 2006

ณ ห้องประชุม โรงแรมรอยัล แม็งโขง หนองคาย / Royal Mekong Hotel, Nong Khai

วันพุธที่ 25 มกราคม 2549

- 09.00 น. เปิดการสัมมนาโดย พล.ต.อ.เกา สารสิน ประธานสภามหาวิทยาลัยขอนแก่น และประธานมูลนิธิโตโยต้าประเทศไทย
- 09.15 น. ปาฐกถาเรื่อง "จีน: มิติทางเศรษฐกิจ" โดย ดร. พิสิฐฐ ภัคเกษม
- 10.00 น. พักรับประทานอาหารว่าง
- 10.30 น. "การค้าเสรี : จากสงครามฝิ่นถึง FTA" โดย ดร.วีระ สมบูรณ์ คุณบัณฑิต เศรษฐศาสตร์ ดร.ธเนศ อภารณสุวรรณ อ.เบญจรัตน์ แซ่ฉั่ว ดร.พิภพ อูธร *ดำเนินรายการ*
- 12.30 น. พักรับประทานอาหารกลางวัน
- 13.30 น. ชมภาพยนตร์ (ต้องห้าม) "ทองปาน" (ครบรอบ 2518-48 ปี) เสนอประเด็นโดย อ.ทรงยศ แวดหงษ์ คุณไพจิ้ง ไทล่สกุล คุณไชยณรงค์ เศรษฐศาสตร์
- 15.00 น. พักรับประทานอาหารว่าง
- 15.30 น. "เขื่อน-ถนน : การพัฒนาและโลกาภิวัตน์" โดย ดร.ไกรศักดิ์ ชุณหะวัณ ผศ.ไชยันต์ รัชชกุล คุณเพียรพร ตีเทศน์ ดร.กัมปนาท ภัคติกุล ดร.ศรีประภา เพชรมีศรี *ดำเนินรายการ*
- 17.30 น. ปิดการสัมมนาประจำวัน
- 18.30 น. อาหารค่ำ ชมการแสดงศิลปวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง และปาฐกถาพิเศษโดย คุณสุจิตต์ วงษ์เทศ

วันพฤหัสบดีที่ 26 มกราคม 2549

- 09.00 น. ปาฐกถาพิเศษ "ความหลากหลายทางนิเวศวิทยาและความเป็นไปได้" โดย ศ.ดร.อานันท์ กาญจนพันธุ์
 - 09.30 น. "ลุ่มน้ำโขง: ความหลากหลายทางชีวภาพ" โดย ดร.ราญ ฤนาท อ.ยุกติ มุกตวรศ.สุมิตร ปิติพัฒน์ ดร. เขียวลักษณ์ อภิชาติวัฒน์ *ดำเนินรายการ*
 - 11.00 น. พักรับประทานอาหารว่าง
 - 11.15 น. "การค้ามนุษย์ข้ามแดนใน GMS" โดย รศ.กฤตยา อาชวนิจกุล ผศ.สุชาติ วัฒนศิริ *ร่วมอภิปราย และดำเนินรายการ*
 - 12.15 น. พักรับประทานอาหารกลางวัน
 - 13.15 น. "ภาพลักษณ์แม่น้ำโขงและผู้คนบนโขง" โดย อ.กำจร หลุยยะพงศ์ อ.ทรงยศ
 - 14.00 น. "ล่องน้ำโขง : มิติทางเศรษฐกิจ การค้าและการพัฒนา" โดยคณะสำรวจ ดร.ชาวนวิทย์ เกษตรศิริ ผศ.ธีรศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์ คุณธนาพล อิวสกุล อ.อักรพงษ์ ร.ศ.ดร.สุวิทย์ เลหาศิริวงศ์ *ดำเนินรายการ*
 - 16.00 น. ปัจฉิมกถา "ลุ่มน้ำโขง: วิกฤตการณ์ทางออก" โดย ศ.เสน่ห์ จามริก
 - 16.30 น. ปิดการสัมมนา
- พิธีกรตลอดงาน** อ.สมฤทธิ ลือชัย

จัดโดย มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

มูลนิธิโตโยต้าประเทศไทย

บริษัท โตโยต้า มอเตอร์ ประเทศไทย

สถาบันสันติศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

สำนักงานสิทธิมนุษยชนศึกษาและการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล

โครงการเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

สมาคมหอจดหมายเหตุไทย

